

KARTA NAUCZYCIELA

Komentarz

Andrzej Barański
Maria Szymańska
Joanna Rozwadowska-Skrzeczyńska

KOMENTARZE PRAKTYCZNE

9. WYDANIE

KARTA NAUCZYCIELA

Komentarz

Andrzej Barański
Maria Szymańska
Joanna Rozwadowska-Skrzeczyńska

KOMENTARZE PRAKTYCZNE

9. WYDANIE

Stan prawny na 1 października 2016 r.

Wydawca
Izabella Matecka

Redaktor prowadzący
Małgorzata Jarecka

Opracowanie redakcyjne
Agata Czuj

Łamanie
Violet Design, Wioletta Kowalska

Poszczególne części komentarza opracowali:

Andrzej Barański – komentarz do rozdziałów: 1, 2, 3, 3a, 6, 7a, 8, 9 ustawy;
komentarz do ustaw nowelizujących z 15.07.2004 r. oraz z 21.11.2008 r.

Maria Szymańska – komentarz do rozdziałów: 4, 5, 7, 10, 11, 11a, 12 ustawy

Joanna Rozwadowska-Skrzeczyńska – komentarze do ustaw nowelizujących
(z wyjątkiem ustaw z 15.07.2004 r. oraz z 21.11.2008 r.)

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer SA, 2016

ISBN: 978-83-8092-603-5

9. wydanie

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl
www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	15
Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela	23
Rozdział 1	
Postanowienia wstępne	25
Art. 1. [Zakres podmiotowy ustawy]	25
Art. 2. [Wyłączenia podmiotowe zastosowania ustawy]	44
Art. 3. [Definicje ustawowe]	44
Art. 4. [Współdziałanie związków zawodowych]	46
Art. 5. (uchylony).	51
Rozdział 2	
Obowiązki nauczycieli	52
Art. 6. [Obowiązki nauczyciela]	52
Art. 6a. [Ocena pracy nauczyciela]	53
Art. 7. [Dyrektor szkoły]	65
Art. 8. [Nadzór pedagogiczny]	71
Rozdział 3	
Wymagania kwalifikacyjne	75
Art. 9. [Kwalifikacje wymagane od nauczycieli]	75
Rozdział 3a	
Awans zawodowy nauczycieli	89
Art. 9a. [Stopnie awansu zawodowego nauczycieli]	89

Art. 9b.	[Wymagania do awansu zawodowego]	96
Art. 9c.	[Staż. Ocena dorobku zawodowego. Opiekun stażu]	115
Art. 9d.	[Rozpoczęcie stażu, przerwy, podjęcie postępowania]	122
Art. 9e.	[Tryb awansu dyrektorów, nauczycieli w urzędach]	127
Art. 9f.	[Uzyskanie wyższego poziomu wykształcenia]	131
Art. 9g.	[Komisje kwalifikacyjne i egzaminacyjne. Lista ekspertów]	133
Art. 9h.	[Nadzór]	146
Art. 9i.	[Tytuł profesora oświaty]	152

Rozdział 4

Nawiązanie, zmiana i rozwiązanie stosunku pracy	155
Art. 10. [Nawiązanie stosunku pracy]	155
Art. 11. [Wytyczne w zakresie nawiązania stosunku pracy]	177
Art. 11a. [Legitymacja służbowa]	179
Art. 12. [Swoboda doboru metod nauczania. Podnoszenie wiedzy]	180
Art. 13. [Termin nawiązania stosunku pracy]	181
Art. 14. [Obligatoryjne składniki aktu mianowania i umowy o pracę]	182
Art. 15. [Ślubowanie]	182
Art. 16. [Wygaśnięcie stosunku pracy]	183
Art. 17. [Stanowiska kierownicze. Urlop bezpłatny]	184
Art. 18. [Przeniesienie nauczyciela na wniosek lub za zgodą]	221
Art. 19. [Przeniesienie nauczyciela bez jego zgody]	226
Art. 20. [Rozwiązanie stosunku pracy z przyczyn organizacyjnych]	229
Art. 21. [Przeniesienie nauczyciela – zwrot kosztów]	265
Art. 22. [Uzupełnienie tygodniowego wymiaru zajęć]	266
Art. 23. [Rozwiązanie stosunku pracy z nauczycielem mianowanym. Terminy]	273
Art. 24. (uchylony).	284

Art. 25.	(uchylony)	284
Art. 26.	[Wygaśnięcie stosunku pracy z mocy prawa]	285
Art. 27.	[Rozwiązanie umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony]	288
Art. 28.	[Odprawa pieniężna]	292

Rozdział 5

Warunki pracy i wynagrodzenie	295
Art. 29. [Warunki pracy nauczyciela]	295
Art. 30. [Wynagrodzenie nauczyciela]	296
Art. 30a. [Dodatek uzupełniający]	315
Art. 30b. [Kontrola regionalnej izby obrachunkowej]	318
Art. 31. [Gratyfikacja pieniężna – profesor oświaty]	319
Art. 32. [Wynagrodzenie nauczycieli w urzędach]	320
Art. 33. [Dodatek za wysługę lat]	323
Art. 34. [Dodatek za pracę w trudnych, uciążliwych i szkodliwych warunkach]	325
Art. 35. [Godziny ponadwymiarowe. Godziny doraźnych zastępstw]	333
Art. 35a. [Wynagradzanie za zajęcia w ramach programów finansowanych z budżetu UE]	338
Art. 36. [Układy zbiorowe pracy]	339
Art. 37. (uchylony).	341
Art. 38. [Nabycie prawa do wynagrodzenia]	341
Art. 39. [Zmiana wysokości wynagrodzenia]	341
Art. 40. [Wygaśnięcie prawa do wynagrodzenia]	345
Art. 41. (uchylony).	345
Art. 42. [Czas pracy nauczyciela. Tygodniowy wymiar zajęć]	346
Art. 42a. [Obniżenie tygodniowego wymiaru zajęć]	363
Art. 42b. [Praca w porze nocnej]	366
Art. 42c. [Tydzień pracy. Dni wolne od pracy]	367
Art. 43. (uchylony).	369
Art. 44. (uchylony).	369
Art. 45. (uchylony).	369
Art. 46. (uchylony).	370

Rozdział 6

Nagrody i odznaczenia	371
Art. 47. [Nagroda jubileuszowa]	371
Art. 48. [Dodatkowe wynagrodzenie roczne (tzw. trzynastka)]	377
Art. 49. [Fundusz na nagrody dla nauczycieli]	383
Art. 50. (uchylony)	388
Art. 51. [Medal Komisji Edukacji Narodowej]	388
Art. 52. (uchylony)	390

Rozdział 7

Uprawnienia socjalne i urlopy	391
Art. 53. [Zakładowy fundusz świadczeń socjalnych]	391
Art. 54. [Prawo do lokalu mieszkalnego na terenie gminy]	397
Art. 55. (uchylony)	405
Art. 56. [Prawo do działki gruntu szkolnego]	405
Art. 57. (uchylony)	406
Art. 58. [Mieszkania szkolne]	406
Art. 59. (uchylony)	407
Art. 60. [Prawo do działki gruntu szkolnego i mieszkania]	407
Art. 61. [Zasiłek na zagospodarowanie]	407
Art. 62. (uchylony)	411
Art. 63. [Ochrona nauczyciela]	411
Art. 64. [Wymiar urlopu wypoczynkowego]	412
Art. 65. [Uzyskanie prawa do urlopu]	417
Art. 66. [Urlop uzupełniający w trakcie roku szkolnego. Ekwiwalent pieniężny]	418
Art. 67. [Wynagrodzenie za czas urlopu]	423
Art. 67a. [Rozpoczęcie i zakończenie urlopu wychowawczego]	424
Art. 67b. [Rezygnacja z urlopu wychowawczego]	425
Art. 67c. [Urlop wypoczynkowy po urlopie wychowawczym]	426
Art. 68. [Urlop płatny i inne świadczenia na kształcenie. Urlopy bezpłatne]	427
Art. 69. [Kobieta karmiąca – przerwy w pracy]	429
Art. 70. [Urlop bezpłatny związany z niemożnością zatrudnienia]	430

Rozdział 7a**Finansowanie kształcenia i doskonalenia zawodowego****nauczycieli** 432

Art. 70a. [Środki na doskonalenie zawodowe nauczycieli] 432

Rozdział 8**Ochrona zdrowia** 441

Art. 71. (uchylony). 441

Art. 72. [Dodatkowa pomoc zdrowotna dla nauczycieli] 441

Art. 73. [Urlop dla poratowania zdrowia] 450

Rozdział 9**Dzień Edukacji Narodowej** 465

Art. 74. [Dzień Edukacji Narodowej] 465

Rozdział 10**Odpowiedzialność dyscyplinarna** 467

Art. 75. [Przesłanki odpowiedzialności dyscyplinarnej] 467

Art. 76. [Kary dyscyplinarne] 470

Art. 77. [Właściwość komisji dyscyplinarnych] 472

Art. 78. [Powołanie członka komisji dyscyplinarnej] 475

Art. 79. [Odwołanie członka komisji dyscyplinarnej] 478

Art. 80. [Przewodniczący komisji dyscyplinarnej
i jego zastępcy] 480

Art. 81. [Skład orzekający komisji dyscyplinarnej] 481

Art. 82. [Wyłączenie członka składu orzekającego] 483

Art. 83. [Rzecznik dyscyplinarny] 484

Art. 84. [Wyłączenie rzecznika dyscyplinarnego] 486

Art. 85. [Postępowanie wyjaśniające] 487

Art. 85a. [Niezawistość komisji dyscyplinarnych,
wydawanie orzeczeń przez komisje] 492Art. 85b. [Odmowa wszczęcia postępowania
dyscyplinarnego] 494

Art. 85c. [Obwiniony] 496

Art. 85d. [Obrońca] 497

Art. 85e. [Jawność rozprawy] 499

Art. 85f.	[Zawieszenie postępowania dyscyplinarnego]	501
Art. 85g.	[Postępowanie dowodowe]	503
Art. 85h.	[Świadek poniżej 18. roku życia]	505
Art. 85i.	[Zastosowanie kodeksu postępowania karnego, przeglądanie akt]	506
Art. 85j.	[Orzeczenia komisji dyscyplinarnej pierwszej instancji]	507
Art. 85k.	[Odwołanie]	511
Art. 85l.	[Orzeczenia odwoławczej komisji dyscyplinarnej]	514
Art. 85m.	[Odwołanie od prawomocnego orzeczenia odwoławczej komisji dyscyplinarnej]	516
Art. 85n.	[Wznowienie postępowania dyscyplinarnego]	518
Art. 85o.	[Przedawnienie odpowiedzialności dyscyplinarnej]	521
Art. 85p.	[Wynagrodzenia]	523
Art. 85q.	[Wypłata równowartości utraconego zarobku, zwrot kosztów przejazdu]	525
Art. 85r.	[Koszty postępowania]	526
Art. 85s.	[Zatarcie kar dyscyplinarnych]	527
Art. 85t.	[Zawieszenie w pełnieniu obowiązków nauczyciela]	528
Art. 85u.	[Wynagrodzenie w okresie zawieszenia]	532
Art. 85v.	[Szczegółowy tryb postępowania wyjaśniającego i dyscyplinarnego]	534
Art. 85w.	[Centralny rejestr orzeczeń dyscyplinarnych]	535
Art. 85x.	[Podmioty uprawnione do uzyskania informacji z rejestru]	538
Art. 85y.	[Udzielanie informacji z rejestru]	540
Art. 85z.	[Wprowadzanie i usuwanie danych z rejestru]	542

Rozdział 11

Uprawnienia emerytalne	545
Art. 86. [Prawo do zaopatrzenia emerytalnego]	545
Art. 87. [Odprawa emerytalna i rentowa]	554
Art. 88. [Warunki przejścia na wcześniejszą emeryturę]	559
Art. 89. (uchylony).	582
Art. 90. [Tajne nauczanie – dodatek do emerytury]	583
Art. 91. (uchylony).	583

Rozdział 11a

Przepisy szczególne	585
Art. 91a. [Nauczyciele w urzędach, komisjach egzaminacyjnych]	585
Art. 91b. [Ograniczony zakres stosowania ustawy, nauczyciele w szkołach]	589
Art. 91c. [Stosowanie przepisów kodeksu pracy]	595
Art. 91d. [Kompetencje organów jednostek samorządu terytorialnego]	598

Rozdział 12

Przepisy przejściowe i końcowe	603
Art. 92. (uchylony).	603
Art. 93. (uchylony).	603
Art. 94. [Kwalifikacje nauczycieli – przepisy przejściowe]	603
Art. 95. (uchylony).	604
Art. 96. [Nauczyciele mianowani – zmiany w zakresie stosunku pracy]	605
Art. 97. (uchylony).	606
Art. 98. (uchylony).	606
Art. 99. [Zachowanie uprawnień lub świadczeń branżowych]	606
Art. 100 [Moment nabycia nowych świadczeń]	607
Art. 101 [Utrata mocy przepisów]	607
Art. 102 [Wejście w życie ustawy]	607

Ustawa z dnia 18 lutego 2000 r. o zmianie ustawy

– Karta Nauczyciela oraz o zmianie niektórych innych ustaw	608
Art. 6. [Zachowanie dotychczasowych uprawnień]	609
Art. 7. [Uzyskanie stopnia awansu zawodowego z mocy prawa]	610
Art. 7a. [Zwolnienie ze stażu]	620
Art. 8. [Tytuł profesora oświaty w okresie przejściowym]	623
Art. 9. [Zachowanie dodatków specjalistycznych]	624
Art. 10. [Szczególne przypadki uzyskania stopnia nauczyciela mianowanego]	625

Art. 11.	[Średnie wynagrodzenie nauczyciela stażysty]	630
Art. 12.	[Średnie wynagrodzenie nauczycieli]	630
Art. 13.	[Nauczyciele na urlopie dla poratowania zdrowia]	638
Art. 14.	[Rozpatrywanie rewizji nadzwyczajnych]	639
Art. 15.	[Kuratorzy oświaty powołani przed wejściem w życie ustawy]	639
Art. 16.	[Zachowanie w mocy przepisów wykonawczych]	640
Art. 17.	[Jednolity tekst ustawy]	640
Art. 18.	[Wejście w życie ustawy]	641

**Ustawa z dnia 23 sierpnia 2001 r. o zmianie ustawy
o systemie oświaty, ustawy – Przepisy wprowadzające
reformę ustroju szkolnego, ustawy – Karta Nauczyciela
oraz niektórych innych ustaw**

Art. 24.	[Zachowanie ważności dotychczasowych aktów nadania stopni awansu]	642
Art. 25.	[Zakończenie postępowań na stopień kwalifikacji zawodowej]	643
Art. 26.	[Odwołania do sądu]	644
Art. 27.	[Wygaśnięcie stosunku pracy]	645
Art. 28.	[Uzyskanie stopnia nauczyciela mianowanego z mocy prawa]	645
Art. 29.	[Dyrektorzy niebędący nauczycielami mianowanymi]	647
Art. 30.	[Zachowanie w mocy przepisów wykonawczych]	648
Art. 31.	[Wejście w życie ustawy]	649

**Ustawa z dnia 15 lipca 2004 r. o zmianie ustawy
– Karta Nauczyciela oraz o zmianie niektórych innych ustaw**

Art. 5.	[Wymiar stażu odbywanego w dniu wejścia w życie ustawy]	650
Art. 6.	[Obowiązek ukończenia szkolenia przez ekspertów]	651
Art. 7.	[Rezygnacja ze stanowiska dyrektora osoby urlopowanej]	652
Art. 8.	[Zachowanie prawa do urlopu dla poratowania zdrowia]	653

Art. 9.	[Wynagrodzenie w czasie urlopu dla poratowania zdrowia]	653
Art. 10.	[Zasiłek na zagospodarowanie]	654
Art. 11.	[Wynagrodzenie nauczycieli w urzędach]	654
Art. 12.	[Zachowanie w mocy przepisów wykonawczych]	654
Art. 13.	[Dostosowanie kryteriów nagród i wymiaru godzin zajęć]	654
Art. 14.	[Wejście w życie ustawy]	655

Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o zmianie ustawy

– Karta Nauczyciela		656
Art. 2.	[Podwyżka wynagrodzeń w 2009 r.]	656
Art. 3.	[Odpis na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych w 2009 r.]	657
Art. 4.	[Obowiązywanie dotychczasowych regulaminów wynagradzania]	657
Art. 5.	[Wymiar dodatkowych zajęć w okresie przejściowym]	658
Art. 6.	[Zachowanie prawa do obniżki wymiaru zajęć]	658
Art. 7.	[Ponowny wpis na listę ekspertów]	659
Art. 8.	[Zachowanie w mocy przepisów wykonawczych]	659
Art. 9.	[Wejście w życie ustawy]	659

WYKAZ AKTÓW WYKONAWCZYCH DO USTAWY

– KARTA NAUCZyciELA	661
----------------------------------	-----

WYKAZ ORZECZEŃ	667
-----------------------------	-----

WYKAZ LITERATURY	689
-------------------------------	-----

SKOROWIDZ RZECZOWY	691
---------------------------------	-----

WYKAZ SKRÓTÓW

Źródła prawa

Karta praw i obowiązków nauczyciela	– ustawa z dnia 27 kwietnia 1972 r. – Karta praw i obowiązków nauczyciela (Dz. U. Nr 16, poz. 114 z późn. zm.)
k.c.	– ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 380 z późn. zm.)
k.k.	– ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1137)
KN	– ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1379 z późn. zm.)
Konstytucja RP	– Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
k.p.	– ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1502 z późn. zm.)
k.p.a.	– ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 23 z późn. zm.)
k.p.c.	– ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 101 z późn. zm.)
k.p.k.	– ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.)
nowela z dnia 5 czerwca 1992 r.	– ustawa z dnia 5 czerwca 1992 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela (Dz. U. Nr 53, poz. 252 z późn. zm.)

- nowela z dnia 14 czerwca 1996 r. – ustawa z dnia 14 czerwca 1996 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela (Dz. U. Nr 87, poz. 396)
- nowela z dnia 24 lipca 1998 r. – ustawa z dnia 24 lipca 1998 r. o zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej – w związku z reformą ustrojową państwa (Dz. U. Nr 106, poz. 668 z późn. zm.)
- nowela z dnia 18 lutego 2000 r. – ustawa z dnia 18 lutego 2000 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 19, poz. 239 z późn. zm.)
- nowela z dnia 23 sierpnia 2001 r. – ustawa z dnia 23 sierpnia 2001 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty, ustawy – Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego, ustawy – Karta Nauczyciela oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 111, poz. 1194 z późn. zm.)
- nowela z dnia 14 listopada 2003 r. – ustawa z dnia 14 listopada 2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 213, poz. 2081)
- nowela z dnia 15 lipca 2004 r. – ustawa z dnia 15 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 179, poz. 1845)
- nowela z dnia 17 grudnia 2004 r. – ustawa z dnia 17 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2005 r. Nr 10, poz. 71)
- nowela z dnia 18 października 2006 r. – ustawa z dnia 18 października 2006 r. o zmianie i uchyleniu niektórych upoważnień do wydawania aktów wykonawczych (Dz. U. Nr 220, poz. 1600)
- nowela z dnia 11 kwietnia 2007 r. – ustawa z dnia 11 kwietnia 2007 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 80, poz. 542)
- nowela z dnia 25 lipca 2008 r. – ustawa z dnia 25 lipca 2008 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty, ustawy – Karta Nauczyciela oraz ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. Nr 145, poz. 917 z późn. zm.)

-
nowela z dnia
21 listopada 2008 r.	– ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2009 r. Nr 1, poz. 1)
nowela z dnia
19 marca 2009 r.	– ustawa z dnia 19 marca 2009 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 56, poz. 458 z późn. zm.)
r.o.k.d.	– rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 sierpnia 2010 r. w sprawie organizacji kształcenia dzieci obywateli polskich czasowo przebywających za granicą (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 454)
r.s.p.b.l.	– rozporządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 30 maja 1996 r. w sprawie przeprowadzania badań lekarskich pracowników, zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami oraz orzeczeń lekarskich wydawanych do celów przewidzianych w Kodeksie pracy (Dz. U. Nr 69, poz. 332 z późn. zm.)
r.s.s.k.	– rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 1264)
r.s.w.m.s.	– rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2005 r. w sprawie wysokości minimalnych stawek wynagrodzenia zasadniczego nauczycieli, ogólnych warunków przyznawania dodatków do wynagrodzenia zasadniczego oraz wynagradzania za pracę w dniu wolnym od pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 416 z późn. zm.)
r.s.z.u.w.	– rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 czerwca 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania wynagrodzenia oraz
-

- ekwiwalentu pieniężnego za urlop wypoczynkowy nauczycieli (Dz. U. Nr 71, poz. 737 z późn. zm.)
- r.u.s.a. – rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 marca 2013 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli (Dz. U. poz. 393)
- r.u.s.a. z 2004 r. – rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 1 grudnia 2004 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli (Dz. U. Nr 260, poz. 2593 z późn. zm.)
- r.u.z.w. – rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 maja 1996 r. w sprawie urlopów i zasiłków wychowawczych (Dz. U. Nr 60, poz. 277 z późn. zm.)
- u.d.w.r. – ustawa z dnia 12 grudnia 1997 r. o dodatkowym wynagrodzeniu rocznym dla pracowników jednostek sfery budżetowej (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1144 z późn. zm.)
- u.e.p. – ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 965 z późn. zm.)
- u.e.r. – ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 887 z późn. zm.)
- u.k.w. – ustawa z dnia 23 grudnia 1999 r. o kształtowaniu wynagrodzeń w państwowej sferze budżetowej oraz o zmianie niektórych ustaw (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 966 z późn. zm.)
- u.p.d.o.f. – ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 361 z późn. zm.)
- u.p.s. – ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 902 z późn. zm.)
- u.p.s. z 1990 r. – ustawa z dnia 22 marca 1990 r. o pracownikach samorządowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1593 z późn. zm.)

u.p.spół.	– ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 930 z późn. zm.)
u.r.s.z.	– ustawa z dnia 23 maja 1991 r. o rozwiązywaniu sporów zbiorowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 295 z późn. zm.)
u.s.g.	– ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 446)
u.s.o.	– ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 2156 z późn. zm.)
u.s.z.r.	– ustawa z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1474)
u.s.z.r. z 1989 r.	– ustawa z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy (tekst jedn.: Dz. U. z 2002 r. Nr 112, poz. 980 z późn. zm.)
u.w.r.	– ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 575)
u.z.z.	– ustawa z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 1881)
z.u.o.p.	– zarządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 23 grudnia 1989 r. w sprawie ustalania okresów pracy i innych okresów uprawniających do nagrody jubileuszowej oraz zasad jej obliczania i wypłacania (M.P. Nr 44, poz. 358 z późn. zm.)

Czasopisma i oficjalne publikatory

Biul. SN	– Biuletyn Informacyjny Sądu Najwyższego
CBOSA	– Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych

Dz. Urz. Dolno.	– Dziennik Urzędowy Województwa Dolnośląskiego
Dz. Urz. Lubel.	– Dziennik Urzędowy Województwa Lubelskiego
Dz. Urz. Lubus.	– Dziennik Urzędowy Województwa Lubuskiego
Dz. Urz. Łódzk.	– Dziennik Urzędowy Województwa Łódzkiego
Dz. Urz. Małop.	– Dziennik Urzędowy Województwa Małopolskiego
Dz. Urz. MEN	– Dziennik Urzędowy Ministra Edukacji Narodowej
Dz. Urz. MKiDN	– Dziennik Urzędowy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Dz. Urz. MOiW	– Dziennik Urzędowy Ministra Oświaty i Wychowania
Dz. Urz. Podka.	– Dziennik Urzędowy Województwa Podkarpackiego
Dz. Urz. Podla.	– Dziennik Urzędowy Województwa Podlaskiego
Dz. Urz. Pomor.	– Dziennik Urzędowy Województwa Pomorskiego
Dz. Urz. Śląsk.	– Dziennik Urzędowy Województwa Śląskiego
Dz. Urz. Warmi.	– Dziennik Urzędowy Województwa Warmińskiego
Dz. Urz. Wielk.	– Dziennik Urzędowy Województwa Wielkopolskiego
Mon. Pr. Pr.	– Monitor Prawa Pracy
NZS	– Nowe Zeszyty Samorządowe
ONSA	– Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego
ONSA WSA	– Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego i wojewódzkich sądów administracyjnych
OSA	– Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich
OTK	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTK-A	– Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego; zbiór urzędowy, seria A
OwSS	– Orzecznictwo w Sprawach Samorządowych
PiZS	– Praca i Zabezpieczenie Społeczne
Pr. Pr.	– Prawo Pracy
Sł. Prac.	– Służba Pracownicza

Inne

NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
RIO	– Regionalna Izba Obrachunkowa
SA	– sąd apelacyjny
SN	– Sąd Najwyższy
TK	– Trybunał Konstytucyjny
WSA	– Wojewódzki Sąd Administracyjny

USTAWA

z dnia 26 stycznia 1982 r.

Karta Nauczyciela

(tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 1379)

Mając na względzie doniosłą rolę oświaty i wychowania w Rzeczypospolitej Polskiej, pragnąc dać wyraz szczególnej randze społecznej zawodu nauczyciela zgodnie z potrzebami i oczekiwaniami, otwierając niniejszą ustawą drogę do dalszych uregulowań prawnych systemu edukacji narodowej, stanowi się, co następuje:

ROZDZIAŁ 1

Postanowienia wstępne

Art. 1. [Zakres podmiotowy ustawy]

1. Ustawie podlegają nauczyciele, wychowawcy i inni pracownicy pedagogiczni zatrudnieni w:

- 1) publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach oraz placówkach doskonalenia nauczycieli działających na podstawie ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.), z zastrzeżeniem ust. 2 pkt 1a, 1b oraz pkt 2 lit. a;
- 2) zakładach poprawczych oraz schroniskach dla nieletnich działających na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2014 r. poz. 382 oraz z 2015 r. poz. 1418 i 1707);
- 3) (*uchylony*);
- 4) publicznych kolegiach pracowników służb społecznych.

1a. (*uchylony*).

2. Ustawie podlegają również, w zakresie określonym ustawą:

- 1) nauczyciele mianowani lub dyplomowani zatrudnieni na stanowiskach, na których wymagane są kwalifikacje pedagogiczne, w:
 - a) urzędach organów administracji rządowej,
 - b) kuratoriach oświaty,
 - c) specjalistycznej jednostce nadzoru,

- d) Centralnej Komisji Egzaminacyjnej oraz okręgowych komisjach egzaminacyjnych,
- e) organach sprawujących nadzór pedagogiczny nad zakładami poprawczymi, schroniskami dla nieletnich oraz szkołami przy zakładach karnych;
- 1a) nauczyciele zatrudnieni w publicznych szkołach i szkolnych punktach konsultacyjnych przy przedstawicielstwach dyplomatycznych, urządach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej;
- 1b) nauczyciele zatrudnieni w publicznych placówkach doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym, publicznych placówkach doskonalenia nauczycieli szkół artystycznych oraz publicznych placówkach doskonalenia nauczycieli przedmiotów zawodowych, którzy nauczają w szkołach rolniczych, o których mowa odpowiednio w art. 5 ust. 3b pkt 1 lit. b, ust. 3c i ust. 3d pkt 2 ustawy o systemie oświaty;
- 2) nauczyciele zatrudnieni w:
 - a) publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach prowadzonych przez osoby fizyczne oraz osoby prawne niebędące jednostkami samorządu terytorialnego,
 - b) przedszkolach niepublicznych, niepublicznych placówkach, o których mowa w ust. 1 pkt 1, oraz szkołach niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych;
- 3) nauczyciele urlopowani na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz. U. z 2015 r. poz. 1881);
- 4) pracownicy zatrudnieni u pracodawców niewymienionych w ust. 1 oraz ust. 2 pkt 1–3, pełniący funkcję instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz kierowników praktycznej nauki zawodu, posiadający kwalifikacje określone dla nauczycieli praktycznej nauki zawodu oraz wykonujący pracę dydaktyczną i wychowawczą w wymiarze przewidzianym dla tych nauczycieli;
- 5) pracownicy zatrudnieni w Ochotniczych Hufcach Pracy na stanowiskach wychowawców, pedagogów oraz na stanowiskach kierowniczych, posiadający kwalifikacje, o których mowa

w art. 9 ust. 1 pkt 1, wykonujący pracę dydaktyczną i wychowawczą co najmniej w połowie obowiązującego ich czasu pracy.

1. Przepisy tego artykułu wyznaczają zakres podmiotowy obowiązywania Karty Nauczyciela. Obejmuje on przede wszystkim nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych zatrudnionych w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach wymienionych w art. 2 u.s.o., a także pracowników pedagogicznych zatrudnionych w placówkach resortu sprawiedliwości, działających na podstawie przepisów ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 382 z późn. zm.). Wymienione osoby są objęte pełnym zakresem przepisów Karty Nauczyciela.

W związku z przekształceniem ustawą z dnia 5 sierpnia 2015 r. o opiniodawczych zespołach sądowych specjalistów (Dz. U. poz. 1418) rodzinnych ośrodków diagnostyczno-konsultacyjnych w opiniodawcze zespoły sądowych specjalistów przepisom Karty Nauczyciela przestali podlegać pracownicy pedagogiczni zatrudnieni dotychczas w rodzinnych ośrodkach diagnostyczno-konsultacyjnych. Z dniem wejścia w życie wymienionej ustawy wygasły zatem posiadane przez dotychczasowych pracowników pedagogicznych tych ośrodków uprawnienia wynikające z Karty Nauczyciela, z wyjątkiem uprawnień emerytów i rencistów, o których mowa w art. 53 ust. 2 i 3a, art. 54 ust. 4, art. 56 i art. 58 w zw. z art. 60 oraz art. 72 ust. 4 KN. Dla emerytów i rencistów odpis na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych, o którym mowa w art. 53 ust. 2 KN, dokonywany jest w sądzie okręgowym, w którym działa opiniodawczy zespół sądowych specjalistów.

W specyficznej sytuacji znaleźli się natomiast pracownicy publicznych placówek opiekuńczo-wychowawczych i ośrodków adopcyjno-opiekuńczych, działających na podstawie przepisów ustawy o pomocy społecznej. Z dniem 1 stycznia 2004 r. weszły w życie przepisy art. 2 pkt 1 lit. a i b ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 137, poz. 1304), zachowujące moc obowiązującą Karty Nauczyciela wyłącznie wobec tych nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych, którzy

byli zatrudnieni w publicznych placówkach opiekuńczo-wychowawczych i ośrodkach adopcyjno-opiekuńczych przed dniem wejścia w życie tej ustawy, tj. przed 1 stycznia 2004 r. Osoby zatrudniane w wymienionych placówkach i ośrodkach, poczynając od 1 stycznia 2004 r., nie podlegały już zatem przepisom Karty Nauczyciela w żadnym zakresie.

Natomiast 1 stycznia 2012 r. weszła w życie nowelizacja Karty Nauczyciela, zawarta w art. 204 u.w.r., która uchyliła ust. 1a w art. 1 KN, wyłączając tym samym nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych zatrudnionych w publicznych placówkach opiekuńczo-wychowawczych i ośrodkach adopcyjno-opiekuńczych z zakresu podmiotowego obowiązywania Karty Nauczyciela. Na podstawie przepisów przejściowych zawartych w art. 237 u.w.r. przepisy Karty Nauczyciela były jeszcze stosowane przez okres dwóch lat od dnia wejścia w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w odniesieniu do nauczycieli zatrudnionych dotychczas w publicznych placówkach opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego i w publicznych całonocnych placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego. Po upływie tego terminu wymienione osoby utraciły status nauczyciela i stały się pracownikami samorządowymi w rozumieniu ustawy o pracownikach samorządowych. Do tego czasu nadzór pedagogiczny nad ich pracą sprawowali wojewodowie.

Drugą grupę pracowników objętych przepisami Karty Nauczyciela – jednak tylko w pewnym zakresie, określonym enumeratywnie w art. 91a oraz 91b KN – stanowią osoby zatrudnione w jednostkach wymienionych w art. 1 ust. 2 KN. Do pracowników objętych tylko niektórymi przepisami Karty Nauczyciela należą nauczyciele mianowani lub dyplomowani zatrudnieni na stanowiskach związanych z wykonywaniem nadzoru pedagogicznego (wymagających kwalifikacji pedagogicznych) w:

- 1) Ministerstwie Edukacji Narodowej;
- 2) Ministerstwie Sprawiedliwości i okręgowych zespołach nadzoru pedagogicznego przy sądach okręgowych oraz w Centralnym Zarządzie Służby Więziennej;
- 3) Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz podporządkowanym mu Centrum Edukacji Artystycznej, działającym

na podstawie rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 22 września 2004 r. w sprawie specjalistycznej jednostki nadzoru (Dz. U. Nr 226, poz. 2292 z późn. zm.);

- 4) Ministerstwie Rozwoju;
- 5) Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi;
- 6) Ministerstwie Środowiska;
- 7) kuratoriach oświaty (łącznie z kuratorem oświaty).

Wykaz stanowisk wymagających kwalifikacji pedagogicznych w wymienionych urzędach określa rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2015 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz. U. poz. 1270). Kolejną grupę pracowników objętych przepisami Karty Nauczyciela jedynie w pewnym zakresie stanowią nauczyciele zatrudnieni w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach prowadzonych na podstawie zezwolenia przez osoby fizyczne i osoby prawne niebędące jednostkami samorządu terytorialnego, a także nauczyciele niepublicznych przedszkoli, placówek i szkół posiadających uprawnienia szkół publicznych. Nauczyciele szkół niepublicznych bez uprawnień szkół publicznych nie podlegają przepisom Karty Nauczyciela w żadnym zakresie.

Węższy zakres obowiązywania przepisów Karty Nauczyciela obejmuje jeszcze nauczycieli urlopowanych do wykonywania funkcji w związkach zawodowych, instruktorów i kierowników praktycznej nauki zawodu zatrudnionych w podmiotach innych niż szkoły i placówki, a ponadto zatrudnionych na stanowiskach wychowawców, pedagogów oraz na stanowiskach kierowniczych pracowników Ochotniczych Hufców Pracy posiadających kwalifikacje nauczycielskie i wykonujących pracę dydaktyczną i wychowawczą co najmniej w połowie obowiązującego ich czasu pracy.

W wyniku nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 357) ograniczony został zakres stosowania przepisów Karty Nauczyciela wobec nauczycieli zatrudnionych w publicznych placówkach doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym prowadzonych przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, publicznych placówkach doskonalenia nauczycieli szkół artystycznych prowadzonych przez ministra

właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz w publicznych placówkach doskonalenia nauczycieli przedmiotów zawodowych, którzy nauczają w szkołach rolniczych, prowadzonych przez ministra właściwego do spraw rolnictwa. Uprawnienia z Karty Nauczyciela przysługują tylko nauczycielom mianowanym lub dyplomowanym zatrudnionym w tych placówkach, w zakresie określonym w art. 91a ust. 2 KN.

2. Nowelizacja Karty Nauczyciela uchwalona ustawą z dnia 18 lutego 2000 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 19, poz. 239 z późn. zm.) zmodyfikowała nieco zakres podmiotowy ustawy, wyłączając z niego nauczycieli zatrudnionych w organizacjach społecznych na stanowiskach wymagających kwalifikacji pedagogicznych. Nauczyciele ci, na mocy przejściowego przepisu art. 6 ust. 1 pkt 3 noweli z dnia 18 lutego 2000 r., zachowali jednak swoje dotychczasowe uprawnienia aż do czasu rozwiązania lub wygaśnięcia ich stosunku pracy – jeśli dane uprawnienie jest przewidziane w znowelizowanej Karcie Nauczyciela.

W związku z uchyleniem przez nowelizację z dnia 18 lutego 2000 r. dotychczasowego art. 5 KN, zawierającego upoważnienie do rozciągnięcia jej przepisów na inne grupy pracowników niż wymienione w art. 1 KN, utraciły moc wydane na tej podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej:

- 1) z dnia 14 września 1998 r. w sprawie rozciągnięcia niektórych przepisów Karty Nauczyciela na instruktorów i kierowników praktycznej nauki zawodu oraz na niektórych innych pracowników prowadzących prace dydaktyczne i wychowawcze (Dz. U. Nr 126, poz. 833);
- 2) z dnia 20 maja 1997 r. w sprawie rozciągnięcia niektórych przepisów Karty Nauczyciela na pracowników Ochotniczych Hufców Pracy, dla których praca dydaktyczna i wychowawcza stanowi podstawowe zajęcie (Dz. U. Nr 53, poz. 340).

Grupy pracowników, na które powyższe rozporządzenia rozciągały przepisy Karty Nauczyciela, w większości zostały przez wymienioną wyżej nowelizację wpisane bezpośrednio do art. 1 ust. 2 KN. Nie zostali natomiast

umieszczeni w tym przepisie nauczyciele zatrudnieni w ośrodkach szkolenia zawodowego oraz w prowadzonych przez organizacje spółdzielcze i społeczne placówkach kształcących i doskonalących w formach pozaszkolnych ani też nauczyciele zatrudnieni w placówkach zbiorowego zakwaterowania, prowadzący pracę wychowawczą z młodocianymi pracownikami. Z mocy art. 6 ust. 2 noweli z dnia 18 lutego 2000 r. zachowują oni jednak do czasu rozwiązania lub wygaśnięcia stosunku pracy uprawnień wynikające z art. 51, 64 ust. 3, art. 86–88 i 90 KN.

Po zmianie dokonanej ustawą z dnia 18 lutego 2000 r., która weszła w życie 6 kwietnia 2000 r., Karta Nauczyciela nie obejmuje już wychowawców zatrudnionych w domach pomocy społecznej. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18 września 2003 r., I PK 352/02, OSNP 2004, nr 18, poz. 311, stwierdził jednak, że „wyłączenie z dniem 6 kwietnia 2000 r. wychowawców zatrudnionych w domach pomocy społecznej z zakresu zastosowania przepisów Karty Nauczyciela nie spowodowało utraty statusu mianowanego wychowawcy przez osoby, które uzyskały go wcześniej, w tym także z mocy prawa”.

3. Przepisy art. 1 KN dotyczą tylko nauczycieli „zatrudnionych”, tj. pozostających w stosunku pracy. Karta nie obejmuje zatem nauczycieli wykonujących pracę na podstawie umowy cywilnoprawnej. W uchwale SN z dnia 20 września 1994 r., I PZP 37/94, OSNP 1995, nr 7, poz. 86, został wyrażony pogląd, że „dopuszczalne jest zatrudnienie nauczyciela w szkole niepublicznej o uprawnieniach szkoły publicznej na podstawie umowy cywilnoprawnej”. Istotne znaczenie dla takiego rozstrzygnięcia miało ustalenie, że do nauczycieli szkół niepublicznych nie ma zastosowania art. 10 KN, który stanowi o nawiązaniu stosunku pracy na podstawie umowy o pracę lub mianowania. Sąd Najwyższy jest konsekwentny w takim poglądzie, gdyż w wyroku z dnia 30 maja 2001 r., I PKN 429/00, OSNP 2003, nr 7, poz. 174, ponownie uznał, że „zatrudnienie nauczyciela w niepublicznej szkole [...] [w tym przypadku wyższej szkole artystycznej – przyp. aut.] może być wykonywane na podstawie umowy cywilnoprawnej”. Sąd Najwyższy, oceniając stosunek prawny łączący nauczyciela ze szkołą, zwrócił uwagę, że w zawartej pomiędzy szkołą a nauczycielem umowie „nie występowało podporządkowanie typu pracowniczego,

związane z obowiązkiem wykonywania bieżących poleceń wydanych w imieniu pracodawcy, ewentualnie z odpowiedzialnością porządkową pracownika”. Sąd Najwyższy uznał, że łącząca strony umowa „była w istocie umową o dzieło. Przedmiotem umowy o dzieło może być osiągnięcie rezultatu niematerialnego, nieucieleśnionego, a za taki uznaje się przygotowanie i wygłoszenie cyklu specjalistycznych wykładów”. Sąd Najwyższy w przywołanym wyroku zwrócił także uwagę, że za pracodawcę zatrudniającego nauczyciela powinna być uważana szkoła niepubliczna jako jednostka organizacyjna w rozumieniu art. 3 k.p., a nie osoba będąca jej założycielem.

Do powyższej kwestii Sąd Najwyższy powrócił w wyroku z dnia 18 lipca 2012 r., I UK 90/12, LEX nr 1232232, w którym podkreślił, że dopuszczalne jest wykonywanie tych samych obowiązków przez nauczycieli szkoły niepublicznej zarówno w ramach zatrudnienia pracowniczego, jak i cywilnoprawnego, o ile nie sprzeciwiają się temu inne okoliczności (art. 353¹ k.c. w zw. z art. 300 k.p.). Zadecydować o podstawie zatrudnienia mogą strony umowy. Wynika z tego, że wola stron może zmienić podstawę zatrudnienia z umowy o pracę na umowę cywilnoprawną.

Trzeba podkreślić, że za kluczowe dla rozstrzygnięcia, czy nauczyciel może wykonywać pracę na podstawie umowy cywilnoprawnej, Sąd Najwyższy uznał ogólne reguły odróżnienia umowy o pracę od umowy cywilnoprawnej. Zważywszy na brzmienie art. 22 § 11 k.p., zawieranie umów cywilnoprawnych z nauczycielami szkół niepublicznych wydaje się możliwe tylko wtedy, gdy umowa nie spełnia warunków wskazanych w wymienionym przepisie kodeksu pracy (wykonywanie pracy na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonych przez pracodawcę).

Z kolei w wyroku z dnia 8 lutego 2000 r., II UKN 380/99, OSNP 2001, nr 14, poz. 470, Sąd Najwyższy stwierdził, że „nauczanie praktycznej nauki zawodu na podstawie umowy zlecenia i w wymiarze niższym niż 22 godziny tygodniowo nie może być uznane za pracę nauczycielską w rozumieniu art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela [...] w zw. z § 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 sierpnia 1988 r. w sprawie

roziągnięcia niektórych przepisów Karty Nauczyciela na instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz na niektórych innych pracowników uspołeczniionych zakładów pracy, prowadzących prace pedagogiczne i wychowawcze (Dz. U. Nr 34, poz. 261 z późn. zm.).”

Warto w tym miejscu przypomnieć, że instruktorzy praktycznej nauki zawodu przed 1 września 1988 r., tj. przed wejściem w życie wymienionego wyżej rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 sierpnia 1988 r., nie podlegali przepisom Karty Nauczyciela, zatem okresy ich pracy przed tym dniem nie były okresami pracy w szczególnym charakterze, uprawniającymi do emerytury nauczycielskiej (wyroki SN: z dnia 29 września 2000 r., II UKN 729/99, OSNP 2002, nr 10, poz. 244; z dnia 10 stycznia 2006 r., I UK 129/05, OSNP 2006, nr 23–24, poz. 36 i z dnia 14 stycznia 2014 r., II UK 209/13, LEX nr 1421811). Status prawny instruktorów praktycznej nauki zawodu nie był i nie jest tożsamy ze statusem nauczycieli praktycznej nauki zawodu zatrudnionych w szkołach i placówkach systemu oświaty. Instruktorzy praktycznej nauki zawodu nie stanowią zatem podgrupy nauczycieli praktycznej nauki zawodu (wyrok NSA z dnia 3 lutego 2012 r., II UK 126/11, LEX nr 1293768).

4. Odrębnie jest regulowany zakres przepisów Karty Nauczyciela mających zastosowanie do nauczycieli i wychowawców szkół i placówek prowadzonych przez osoby prawne Kościoła katolickiego. Zakres ten, na podstawie upoważnienia zawartego w art. 21 ust. 2 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 1169 z późn. zm.), określa minister właściwy do spraw oświaty i wychowania na wniosek władz kościelnych (zob. rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 19 listopada 2002 r. w sprawie szczegółowego zakresu uprawnień i obowiązków nauczycieli i wychowawców zatrudnionych w niepublicznych przedszkolach i niepublicznych placówkach prowadzonych przez kościelne osoby prawne, Dz. U. Nr 204, poz. 1722 z późn. zm.).
5. W wyroku z dnia 3 sierpnia 2000 r., II UKN 661/99, OSNP 2002, nr 4, poz. 93, Sąd Najwyższy orzekł, że „nauczanie religii w punktach katechetycznych prowadzonych przez osoby prawne Kościoła Katolickiego

(parafie) przed wejściem w życie ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej [...] oraz zarządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 kwietnia 1996 r. w sprawie szczegółowego zakresu uprawnień i obowiązków nauczycieli i wychowawców zatrudnionych w szkołach (placówkach) prowadzonych przez osoby prawne Kościoła Katolickiego (M.P. Nr 30, poz. 316) było pracą nauczycielską w pojęciu art. 1 ust. 1 w zw. z art. 3 pkt 1 ustawy – [...] Karta Nauczyciela oraz art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty [...]”.

Powyższą linię orzecznictwa w zakresie uznawania nauczania religii za pracę nauczycielską Sąd Najwyższy konsekwentnie kontynuuje w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 13 czerwca 2001 r., III ZP 32/00, OSNP 2002, nr 7, poz. 165, Biul. SN 2001, nr 6, s. 1. Zgodnie z tą uchwałą, „okres nauczania religii w katechizacji parafialnej w ramach stosunku pracy, przed dniem 25 października 1991 r. [czyli przed wejściem w życie ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty – przyp. aut.], jest okresem pracy nauczycielskiej w rozumieniu art. 88 ust. 1 ustawy [...] – Karta Nauczyciela”.

6. Niektóre przepisy Karty Nauczyciela mają zastosowanie wyłącznie w stosunku do nauczycieli zatrudnionych w wymiarze co najmniej połowy obowiązującego wymiaru zajęć. Dotyczy to przepisów art. 54–61, 72 i 86–90, których z mocy art. 91b ust. 1 KN nie stosuje się do nauczycieli zatrudnionych w wymiarze niższym niż połowa tego wymiaru.
7. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 22 kwietnia 1998 r., I PKN 47/98, OSNP 1999, nr 8, poz. 274, orzekł, że „wychowawcy-terapeuci zatrudnieni w Ośrodku Rehabilitacyjno-Wychowawczym, niebędącym placówką oświatowo-wychowawczą w rozumieniu art. 1 ust. 1 pkt 6 ustawy [...] Karta Nauczyciela [...] nie są nauczycielami mianowanymi, nawet jeżeli w umowach ich czas pracy został określony według reguł przewidzianych dla nauczycieli”.

Wyrok dotyczył brzmienia art. 1 KN obowiązującego przed nowelizacją z dnia 18 lutego 2000 r.

8. Obecnie wychowawcy zatrudnieni w Ochotniczych Hufcach Pracy podlegają Kartce Nauczyciela w zakresie określonym w art. 91b ust. 2a KN. W poprzednim stanie prawnym kwestia ta nie była jednak tak jednoznaczna. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 5 marca 1999 r., I PKN 625/98, OSNP 2000, nr 9, poz. 354, ustalił, że „nauczyciel (wychowawca) zatrudniony w ochotniczym hufcu pracy podlegał [...] Kartce Nauczyciela [...] w okresie od dnia wejścia w życie ustawy [...] o systemie oświaty do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 14 czerwca 1996 r. o zmianie ustawy – Karta Nauczyciela (Dz. U. Nr 87, poz. 396)”.

Warto dodać, że w 1997 r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 maja 1997 r. w sprawie rozciągnięcia niektórych przepisów Karty Nauczyciela na pracowników Ochotniczych Hufców Pracy, dla których praca dydaktyczna i wychowawcza stanowi podstawowe zajęcie (Dz. U. Nr 53, poz. 340). Rozporządzenie to utraciło moc w 2000 r. w związku z uregulowaniem kwestii stosowania do pracowników Ochotniczych Hufców Pracy przepisów Karty Nauczyciela bezpośrednio w jej tekście.

Pracowników Ochotniczych Hufców Pracy dotyczy wyrok SN z dnia 12 października 2007 r., I UK 131/07, OSNP 2008, nr 23–24, poz. 360, w którym Sąd Najwyższy uznał, że: „Na podstawie art. 1 ust. 2 pkt 5 ustawy [...] Karta Nauczyciela [...] za nauczyciela nie może być uznany pracownik zajmujący stanowisko kierownicze w Ochotniczych Hufcach Pracy, nieposiadający wyższego wykształcenia, który nie ukończył zakładu kształcenia nauczycieli określonego w § 1 pkt 5 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 10 września 2002 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 155, poz. 1288 z późn. zm.)”.

9. Nauczyciele szkół i placówek prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego podlegają przepisom Karty Nauczyciela. Nie stosuje się do nich natomiast ustawy o pracownikach samorządowych, a zatem nie są pracownikami samorządowymi w jej rozumieniu. Wynika to

jednoznacznie z art. 3 u.p.s., stanowiącego, że jej przepisów nie stosuje się do pracowników jednostek samorządowych, których status prawny określają odrębne przepisy.

W konsekwencji do nauczycieli nie stosuje się również ustanowionego w art. 26 u.p.s. zakazu zatrudniania u pracodawców samorządowych małżonków oraz osób pozostających ze sobą w stosunku pokrewieństwa do drugiego stopnia lub stosunku powinowactwa pierwszego stopnia, stosunku opieki lub kurateli, jeżeli pomiędzy tymi osobami powstałby stosunek bezpośredniej podległości służbowej. Zatem dopuszczalne jest zatrudnianie nauczyciela w szkole, w której jego małżonek pozostaje na stanowisku dyrektora.

Powstaje natomiast wątpliwość co do sytuacji, w której małżonek dyrektora szkoły zajmowałby stanowisko na przykład wójta. W świetle art. 33 ust. 5 u.s.g. wójt jest zwierzchnikiem służbowym kierowników gminnych jednostek organizacyjnych. Analogiczne rozwiązania są zawarte w pozostałych ustrojowych ustawach samorządowych (ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 814, oraz ustawie z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 486). Tak więc wójt gminy wykonuje uprawnienia zwierzchnika służbowego wobec dyrektorów szkół prowadzonych przez gminę, co mogłoby wskazywać, że w stosunku do niego znajduje zastosowanie zakaz zawarty w art. 26 u.p.s. – w sytuacji, gdy jego współmałżonek jest dyrektorem takiej szkoły.

Warto przypomnieć, że w poprzednio obowiązującej ustawie o pracownikach samorządowych z 1990 r., w art. 6 był zawarty analogicznie sformułowany zakaz zatrudniania krewnych i powinowatych u pracodawców samorządowych, jeżeli powstałby między nimi stosunek bezpośredniej zależności.

W praktyce organów administracji rządowej (rozstrzygnięcie nadzorcze wojewody kujawsko-pomorskiego z dnia 15 czerwca 2007 r., WNiK. IV.GM.0911/33/2007, NZS 2007, nr 5, poz. 88, LEX nr 305565) oraz w piśmiennictwie (por. S. Hojda, *Dopuszczalność pełnienia funkcji burmistrza*

przy zatrudnieniu jego rodziców w innych jednostkach organizacyjnych – wyjaśnienia, NZS 1999, nr 1, poz. 2; T. Szewc, *Komentarz do ustawy z dnia 22 marca 1990 r. o pracownikach samorządowych* (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1593), LEX/el. 2003, komentarz do art. 6) w stosunku do art. 6 u.p.s. z 1990 r. wskazano, że dyrektor szkoły, jako nauczyciel, podlega przepisom Karty Nauczyciela, co wyłącza stosowanie do niego ustawy o pracownikach samorządowych z 1990 r., a ponadto że zatrudnienie na stanowisku dyrektora szkoły krewnego lub powinowatego wójta lub burmistrza nie koliduje z przepisem art. 6 u.p.s. z 1990 r.

Pracy burmistrza czy zastępcy burmistrza, nawet mającego pod nadzorem placówki oświaty, nie można traktować jako pracy w oświacie czy choćby w nadzorze pedagogicznym, zaliczanej do wysługi uprawniającej do wcześniejszej emerytury nauczycielskiej (wyrok SN z dnia 13 stycznia 2005 r., II UK 122/04, OSNP 2005, nr 15, poz. 232).

10. Szczególną grupą objętą częściowo przepisami Karty Nauczyciela są nauczyciele zatrudnieni w administracji rządowej na stanowiskach wymagających kwalifikacji pedagogicznych. Nowelizacja z dnia 18 lutego 2000 r. zawężyła stosowanie Karty Nauczyciela tylko do tych spośród nich, którzy są nauczycielami mianowanymi lub dyplomowanymi. Ustawodawca nie dostrzegł jednak, że z dniem wejścia w życie tej nowelizacji (tj. z dniem 6 kwietnia 2000 r.) nie wszyscy nauczyciele dotychczas zatrudnieni na wymienionych wyżej stanowiskach spełniają warunki do uzyskania stopnia nauczyciela mianowanego i w efekcie staną się nauczycielami kontraktowymi. Jednocześnie w znowelizowanej Karcie Nauczyciela w ogóle nie przewidziano możliwości powoływania komisji egzaminacyjnych dla nauczycieli-urzędników ubiegających się o stopień nauczyciela mianowanego. Rozwiązanie tej sytuacji nastąpiło dopiero w noweli z dnia 23 sierpnia 2001 r.. Ustawa ta, potocznie zwana ustawą „czyszczącą”, wprowadziła między innymi zmiany w przepisach przejściowych zawartych w art. 10 noweli z dnia 18 lutego 2000 r.

Dzięki tej zmianie nauczyciele zatrudnieni w dniu 6 kwietnia 2000 r. na stanowiskach wymagających kwalifikacji pedagogicznych w urzędach oraz innych jednostkach wymienionych w art. 1 ust. 2 pkt 1 KN, a niebędący

nauczycielami mianowanymi, mogli pozostawać na tych stanowiskach aż do dnia 31 sierpnia 2005 r. i w tym okresie miały do nich zastosowanie przepisy Karty Nauczyciela wymienione w jej art. 91a ust. 1 pkt 1 oraz ust. 2. W tym też okresie wspomniani nauczyciele mogli składać wnioski o podjęcie postępowania egzaminacyjnego na stopień nauczyciela mianowanego, jeżeli posiadali co najmniej dwuletni okres pracy (art. 10 ust. 1 w zw. z art. 10 ust. 7 noweli z dnia 18 lutego 2000 r.). Jednocześnie w Kartcie Nauczyciela wprowadzone zostały przepisy określające skład komisji kwalifikacyjnej dla nauczycieli-urzędników. Mają one odpowiednie zastosowanie również do powoływania komisji egzaminacyjnych dla nauczycieli ubiegających się o stopień nauczyciela mianowanego.

11. Zmiana Karty Nauczyciela dokonana w noweli z dnia 23 sierpnia 2001 r. do grupy nauczycieli objętych węższym zakresem jej przepisów zaliczyła nauczycieli zatrudnionych w szkołach i szkolnych punktach konsultacyjnych działających przy polskich przedstawicielstwach dyplomatycznych, urządach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych. Szkoły te są prowadzone przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania i funkcjonują na podstawie rozporządzenia w sprawie organizacji kształcenia dzieci...

Zakres stosowania przepisów Karty Nauczyciela do nauczycieli szkół polskich za granicą jest określony w art. 91a ust. 4 KN. Dotychczas status tej grupy nauczycieli nie był dostatecznie uregulowany. Obecnie art. 91a ust. 4 KN wskazuje precyzyjnie, którym przepisom nauczyciele ci podlegają. Ponadto w ramach nowelizacji z dnia 23 sierpnia 2001 r. w art. 30 KN dodana została odrębna delegacja dla ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do określenia zasad wynagradzania nauczycieli szkół polskich za granicą. Zatem wynagrodzenie tych nauczycieli jest ustalane na zupełnie innych zasadach niż przyjęte dla nauczycieli szkół w kraju (zob. rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 9 września 2004 r. w sprawie wynagradzania nauczycieli zatrudnionych w publicznych szkołach i szkolnych punktach konsultacyjnych przy przedstawicielstwach dyplomatycznych, urządach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej, Dz. U. Nr 210, poz. 2138 z późn. zm.).

12. Zakres podmiotowy przepisów Karty Nauczyciela, zgodnie z art. 1 ust. 2 pkt 3, obejmuje nauczycieli urlopowanych na podstawie przepisów ustawy o związkach zawodowych, z tym że nauczyciele ci zostali objęci przepisami Karty Nauczyciela jedynie częściowo – w zakresie wskazanym w art. 91a ust. 1 pkt 2 KN. Wymieniony, węższy zakres stosowania przepisów Karty Nauczyciela dotyczy nauczycieli, którzy uzyskali urlop bezpłatny na podstawie art. 25 ust. 1 u.z.z. oraz wydanego na podstawie art. 25 ust. 12 u.z.z. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 czerwca 1996 r. w sprawie trybu udzielania urlopu bezpłatnego i zwolnień od pracy pracownikom pełniącym z wyboru funkcje w związkach zawodowych oraz zakresu uprawnień przysługujących pracownikom w czasie urlopu bezpłatnego i zwolnień od pracy (Dz. U. Nr 71, poz. 336). Ograniczony zakres stosowania przepisów Karty Nauczyciela nie dotyczy natomiast nauczycieli zwolnionych z obowiązku świadczenia pracy na podstawie art. 25 ust. 2 i art. 31 ust. 1 u.z.z. oraz wspomnianego wyżej rozporządzenia Rady Ministrów. Nauczyciele ci podlegają przepisom Karty Nauczyciela w pełnym zakresie, z uwzględnieniem przepisów wymienionego rozporządzenia. Należy zwrócić uwagę, że w przepisach Karty Nauczyciela wyraźnie rozróżnia się nauczycieli „urlopowanych” i „zwolnionych z obowiązku świadczenia pracy” na podstawie ustawy o związkach zawodowych (np. w art. 9e ust. 3 KN).
13. W wyroku z dnia 14 lutego 2002 r., I PKN 881/00, OSNP (wkładka) 2002, nr 14, poz. 10, Sąd Najwyższy orzekł, że „nauczyciele, wychowawcy i inni pracownicy pedagogiczni zatrudnieni w publicznych placówkach opiekuńczo-wychowawczych podlegają przepisom ustawy [...] Karta Nauczyciela [...], gdy placówki te spełniają wymagania określone w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 września 2000 r. w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych (Dz. U. Nr 80, poz. 900), wydanym z upoważnienia art. 33k ust. 9 ustawy z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej (tekst jedn.: Dz. U. z 1998 r. Nr 64, poz. 414 z późn. zm.)”. Trzeba jednak zaznaczyć, że od 1 stycznia 2004 r. stosowanie przepisów Karty Nauczyciela ograniczone zostało tylko do tych nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych, którzy byli zatrudnieni w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i ośrodkach adopcyjno-opiekuńczych przed tym

dniem (zob. teza 1 komentarza). Natomiast od 1 stycznia 2014 r. przepisów Karty Nauczyciela nie stosuje się do pracowników placówek opiekuńczo-wychowawczych.

14. „W obecnym stanie prawnym żadna inna praca – poza pracą objętą przepisami art. 1 w zw. z art. 3 pkt 1 Karty Nauczyciela – nie jest uznawana za pracę nauczycielską” (wyrok SN z dnia 31 maja 2006 r., I UK 319/05, Pr. Pr. 2006, nr 9, s. 28). Jako praca nauczyciela w rozumieniu Karty Nauczyciela nie może na przykład być kwalifikowana praca instruktora tańca wykonywana w ramach stosunku pracy ze spółdzielnią mieszkaniową (wyrok SA w Łodzi z dnia 26 kwietnia 2013 r., III AUa 1386/12, LEX nr 1335672).
15. „Karta Nauczyciela w zakresie prawa do zaopatrzenia emerytalnego nie ma zastosowania ani do szkół wyższych, ani do nauczycieli akademickich, w tym również do ubezpieczonego zatrudnionego w charakterze adiunkta na politechnice. Karta ta posługuje się pojęciem nauczyciela, czyli rozumie przez to nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych zatrudnionych w przedszkolach, szkołach i placówkach wymienionych w art. 1 ust. 1 Karty” (wyrok SA w Katowicach z dnia 27 października 2005 r., III AUa 1094/04, Pr. Pr. 2006, nr 10, s. 43).
16. Zakres podmiotowy Karty Nauczyciela dotyczy nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych, którzy są czynni zawodowo. Wynika to z treści art. 1 ust. 1 KN, zgodnie z którą jej regulacjom podlegają nauczyciele, wychowawcy i inni pracownicy pedagogiczni zatrudnieni w placówkach wymienionych w pkt 1–4. W związku z tym okoliczność braku spełnienia przesłanki bycia czynnym zawodowo nauczycielem eliminuje kandydata do awansu zawodowego z możliwości jego otrzymania i jest to niezależne od tego, czy spełnia on dalsze, szczegółowe kryteria umożliwiające otrzymanie awansu (wyrok WSA w Warszawie z dnia 16 lutego 2010 r., II SA/Wa 1730/09, LEX nr 592550).
17. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 9 czerwca 2010 r., K 29/07, OTK-A 2010, nr 5, poz. 49, Dz. U. z 2010 r. Nr 117, poz. 789, LEX nr 583728, orzekł, że art. 1 ust. 1 pkt 1 KN jest zgodny z art. 16 ust. 2 i art. 166 ust. 1

Konstytucji RP oraz nie jest niezgodny z art. 32 w zw. z art. 167 ust. 1 Konstytucji RP. Wniosek o stwierdzenie niezgodności wymienionego przepisu Karty Nauczyciela z Konstytucją RP złożyła jedna z gmin, która twierdziła, że konieczność stosowania wobec nauczycieli przepisów Karty Nauczyciela, zmuszających gminę do prowadzenia placówek oświatowych wbrew zasadom gospodarności, z maksymalnym uwzględnieniem interesów ekonomicznych nauczycieli, skutkuje wyższymi kosztami usług oświatowych ponoszonymi przez gminę. Narusza to interesy majątkowe i samodzielność gminy, a w konsekwencji uniemożliwia realizację jej zadania własnego, czyli zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej, którą stanowią wszyscy mieszkańcy w gminie, nie zaś jedynie określona grupa zawodowa (nauczyciele). Zdaniem gminy, nałożony na jednostki samorządu obowiązek prowadzenia szkół na podstawie Karty Nauczyciela powoduje dyskryminacyjne i nieznaidujące uzasadnienia w celach regulacji oświatowych uprzywilejowanie pracowników oświaty względem innych pracowników umysłowych. Trybunał Konstytucyjny w wymienionym wyroku nie podzielił żadnego z zarzutów przedstawionych przez gminę. Trybunał wskazał między innymi, że ustawodawca uregulował w sposób jednolity dla całego kraju system oświaty, w tym obowiązki gmin związane z realizacją zadań w zakresie oświaty publicznej. Celem takiego działania była realizacja wyrażonego w art. 70 ust. 4 Konstytucji RP obowiązku zapewnienia obywatelom przez państwo powszechnego i równego dostępu do wykształcenia. Jednym z elementów składających się na zadania oświatowe gmin jest wynagradzanie nauczycieli zatrudnionych w publicznych placówkach oświatowych, dla których gminy są organami prowadzącymi. Zobowiązanie gmin do stosowania przepisów Karty Nauczyciela w zakresie zatrudniania i wynagradzania nauczycieli nie stanowi jednak ograniczenia zakresu uprawnień gminy w wykonywaniu jej zadania własnego, jakim są sprawy edukacji publicznej, i nie wpływa na uprawnienia gminy w sprawowaniu władzy publicznej w tym zakresie w sposób, który prowadziłby do faktycznej eliminacji jej samodzielności. W analizowanej sprawie mamy bowiem do czynienia z dopuszczalną na gruncie art. 16 ust. 2 Konstytucji RP konkretyzacją zadania gminy, uzasadnioną nadrzędnym celem, jakim jest zapewnienie powszechności i równego dostępu do oświaty publicznej, niemożliwych bez oparcia jej na jednolitych zasadach, w tym także w zakresie wynagradzania nauczycieli.

18. Od dnia 1 października 2016 r. ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1198 z późn. zm.) zlikwidowała działające dotychczas w systemie oświaty zakłady kształcenia nauczycieli (kolegia nauczycielskie i nauczycielskie kolegia języków obcych). Wymieniona ustawa z tym dniem skreśliła również z zakresu podmiotowego Karty Nauczyciela nauczycieli tych zakładów.
19. W ostatnich latach można zauważyć stopniowe rozszerzanie regulacji dopuszczających zatrudnianie w szkołach do prowadzenia zajęć osób niebędących nauczycielami, przy czym regulacje te, mimo ich pragmatycznego charakteru, nie są umieszczane w Karcie Nauczyciela, ale w ustawie o systemie oświaty. Kompleks tego rodzaju przepisów zawiera art. 7 ust. 1a–1g u.s.o. Pewną ciekawostką jest hybrydowy charakter statusu pracowniczego tych osób: są one wprowadzane zatrudniane na podstawie przepisów kodeksu pracy, ale przepisy szczególne nakazują stosowanie do nich niektórych wyraźnie wskazanych przepisów Karty Nauczyciela. Pierwszy przypadek zatrudnienia takiej osoby określa art. 7 ust. 1a–1c u.s.o., który w uzasadnionych przypadkach pozwala zatrudnić w szkole, za zgodą kuratora oświaty, a w przypadku szkoły artystycznej – ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, osobę niebędącą nauczycielem, posiadającą przygotowanie uznane przez dyrektora szkoły za odpowiednie do prowadzenia danych zajęć. Osoba taka musi spełniać warunki określone w art. 10 ust. 5 pkt 3 i 4 KN i przed zatrudnieniem przedstawić dyrektorowi szkoły informację z Krajowego Rejestru Karnego potwierdzającą niekaralność. Wymieniona osoba jest zatrudniana przez dyrektora szkoły na zasadach określonych w kodeksie pracy, stosuje się jednak do niej przepisy Karty Nauczyciela dotyczące tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć edukacyjnych nauczycieli. Osoba ta może otrzymać wynagrodzenie nie wyższe niż przewidziane dla nauczyciela dyplomowanego.

Na podobnych zasadach dyrektor szkoły prowadzącej kształcenie zawodowe może zatrudnić osobę posiadającą przygotowanie zawodowe uznane przez niego za odpowiednie do prowadzenia zajęć z zakresu kształcenia zawodowego. W tym przypadku jednak zgodę na zatrudnienie takiej osoby wydaje organ prowadzący szkołę.

W szkole podstawowej, w tym specjalnej i integracyjnej, może być zatrudniony asystent nauczyciela lub osoby niebędącej nauczycielem zatrudnionej zgodnie z art. 7 ust. 1a u.s.o., prowadzących zajęcia w klasach I–III, lub asystent wychowawcy świetlicy. Do zadań asystenta należy wspieranie nauczyciela lub osoby niebędącej nauczycielem, prowadzących zajęcia dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze, lub wspieranie wychowawcy świetlicy. Asystent wykonuje zadania wyłącznie pod kierunkiem nauczyciela, osoby, o której mowa w ust. 1a, lub wychowawcy świetlicy. Osoba zatrudniona jako asystent musi posiadać wykształcenie co najmniej na poziomie wymaganym do zajmowania stanowiska nauczyciela w szkole podstawowej oraz przygotowanie pedagogiczne. Asystenta zatrudnia się na zasadach określonych w kodeksie pracy, analogicznie do osoby niebędącej nauczycielem. Asystentowi nie można powierzać zadań określonych dla nauczycieli posiadających kwalifikacje z zakresu pedagogiki specjalnej zatrudnianych dodatkowo w celu współorganizowania kształcenia integracyjnego oraz współorganizowania kształcenia uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie oraz zagrożonych niedostosowaniem społecznym, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 71b ust. 7 pkt 2 u.s.o.

W dniu 31 marca 2015 r. weszła w życie ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 357), która między innymi dodała w ustawie o systemie oświaty art. 7e określający, że w celu realizacji zajęć w ramach programów finansowanych ze środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej, prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz, w szkole lub placówce publicznej może być zatrudniony nauczyciel, który nie realizuje w tej szkole lub placówce tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, posiadający kwalifikacje określone w przepisach wydanych na podstawie art. 9 ust. 2 i 3 KN oraz spełniający warunki określone w art. 10 ust. 5 pkt 2–4a KN. Nauczyciel ten, przed zatrudnieniem, musi przedstawić dyrektorowi szkoły lub placówki informację z Krajowego Rejestru Karnego o niekaralności. Wymienionego nauczyciela zatrudnia się na zasadach określonych w kodeksie pracy, z tym że za każdą godzinę prowadzenia zajęć przysługuje mu wynagrodzenie nie wyższe niż wynagrodzenie za jedną godzinę prowadzenia zajęć ustalone

w sposób określony w art. 35 ust. 3 KN nauczyciela dyplomowanego posiadającego wykształcenie wyższe magisterskie i realizującego pensum tygodniowe określone w art. 42 ust. 3 w tabeli w lp. 3 KN.

Art. 2. [Wyłączenia podmiotowe zastosowania ustawy]

Przepisów ustawy nie stosuje się do żołnierzy w czynnej służbie wojskowej oraz funkcjonariuszy Policji i pożarnictwa:

- 1) zajmujących stanowiska nauczycieli w szkołach i placówkach oświatowo-wychowawczych wojskowych i prowadzonych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych oraz organy podległe ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych lub przez niego nadzorowane;
- 2) wyznaczonych do wykonywania zadań poza wojskiem oraz służbami podległymi lub nadzorowanymi przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, na stanowiskach wymienionych w art. 1.

Przepisów Karty Nauczyciela nie stosuje się do żołnierzy w czynnej służbie wojskowej oraz funkcjonariuszy Policji i pożarnictwa, którzy zajmują stanowiska nauczycieli w szkołach i placówkach wojskowych lub prowadzonych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych bądź też zostali wyznaczeni do wykonywania zadań poza wojskiem lub służbami podległymi przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych na stanowiskach nauczycieli albo innych pracowników pedagogicznych.

Art. 3. [Definicje ustawowe]

Ilekróć w ustawie jest mowa o:

- 1) nauczycielach bez bliższego określenia – rozumie się przez to nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych zatrudnionych w przedszkolach, szkołach i placówkach wymienionych w art. 1 ust. 1;
- 2) szkołach bez bliższego określenia – rozumie się przez to przedszkola, szkoły i placówki oraz inne jednostki organizacyjne wymienione w art. 1 ust. 1, a także odpowiednio ich zespoły;

- 3) stażu – rozumie się przez to okres zatrudnienia nauczyciela w przedszkolach, szkołach i placówkach oraz innych jednostkach organizacyjnych, o których mowa w art. 1 ust. 1 oraz ust. 2 pkt 2, w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć, rozpoczętego i realizowanego w trybie i na zasadach określonych w przepisach rozdziału 3a, z tym że w przypadku nauczycieli, o których mowa w art. 9e ust. 1–3, równoważny z odbywaniem stażu jest odpowiednio okres zatrudnienia na tych stanowiskach lub czas urlopowania lub zwolnienia z obowiązku świadczenia pracy;
- 4) związkach zawodowych – rozumie się przez to związek zawodowy, którego członkiem jest nauczyciel, a jeżeli nauczyciel nie jest członkiem żadnego związku, to związek zawodowy zrzeszający nauczycieli wskazany przez nauczyciela;
- 5) ustawie o systemie oświaty – rozumie się ustawę, o której mowa w art. 1 ust. 1 pkt 1;
- 6) stopniu naukowym doktora – rozumie się przez to także stopień doktora sztuki.

Artykuł 3 zawiera definicje niektórych używanych w Karcie Nauczyciela określeń. Warto zwrócić uwagę na definicję nauczyciela (art. 3 pkt 1 KN) i stażu (art. 3 pkt 3 KN). W pierwszej definicji istotne jest położenie akcentu na zatrudnienie nauczyciela w szkole lub placówce; oznacza to, że nie jest nauczycielem w rozumieniu Karty Nauczyciela osoba, która pomimo posiadania kwalifikacji nauczycielskich nie jest zatrudniona w szkole czy placówce (zob. wyrok WSA w Warszawie z dnia 16 lutego 2010 r., II SA/Wa 1730/09, wymieniony w tezie 16 komentarza do art. 1).

W drugiej definicji precyzuje się pojęcie stażu. W tym przypadku z kolei istotnymi elementami definicji są: zatrudnienie w szkole, placówce lub innej jednostce organizacyjnej wymienionej w art. 1 ust. 1 oraz ust. 2 pkt 2 KN, wymiar tego zatrudnienia – nie niższy od połowy obowiązkowego wymiaru zajęć – a także fakt rozpoczęcia i realizowania tego zatrudnienia zgodnie z regułami obowiązującymi przy ubieganiu się o wyższy stopień awansu zawodowego. Pojęcie stażu zostało więc w Karcie Nauczyciela zastrzeżone dla okresu zatrudnienia wykonywanego w toku

procedury uzyskiwania stopni awansu zawodowego. Inne przepisy Karty Nauczyciela wiążące określone uprawnienia z posiadaniem odpowiednich okresów zatrudnienia używają na ich oznaczenie innych pojęć (np. lat pracy czy wysługi lat). Jednak w przypadku dyrektorów szkół i placówek, nauczycieli zatrudnionych w organach nadzoru pedagogicznego, a także nauczycieli urlopowanych lub zwolnionych z obowiązku świadczenia pracy dla pełnienia funkcji w związkach zawodowych równoważny ze stażem jest okres pracy na stanowisku dyrektora lub w nadzorze pedagogicznym, a w przypadku nauczycieli związkowców – okres urlopowania lub zwolnienia z obowiązku świadczenia pracy.

Art. 4. [Współdziałanie związków zawodowych]

1. Zasady współdziałania w dziedzinie oświaty i wychowania organów administracji rządowej (organów jednostek samorządu terytorialnego) ze związkami zawodowymi zrzeszającymi nauczycieli, nieustalone w ustawie o związkach zawodowych, określają porozumienia zawierane przez odpowiednie organy administracji rządowej (organy jednostek samorządu terytorialnego) z organami właściwego szczebla tych związków.

2. Rozporządzenia i zarządzenia przewidziane ustawą podlegają uzgodnieniu ze związkami zawodowymi zrzeszającymi nauczycieli.

1. Na podstawie art. 4 ust. 1 KN zostały dotychczas zawarte dwa porozumienia:

- 1) porozumienie zawarte pomiędzy Ministrem Edukacji Narodowej i Sportu oraz Zarządem Głównym Związku Nauczycielstwa Polskiego z dnia 15 listopada 2002 r. w sprawie zasad współdziałania Ministra Edukacji Narodowej i Sportu ze Związkiem Nauczycielstwa Polskiego w dziedzinie oświaty i wychowania (Dz. Urz. MEN z 2003 r. Nr 1, poz. 6);
- 2) porozumienie Ministra Edukacji Narodowej z Krajową Sekcją Oświaty i Wychowania NSZZ „Solidarność” z dnia 10 lipca 1990 r. w sprawie zasad współdziałania w dziedzinie oświaty i wychowania organów administracji państwowej z instancjami Krajowej Sekcji Oświaty i Wychowania NSZZ „Solidarność” (Dz. Urz. MEN Nr 7, poz. 47).

Porozumienia te są jednak nie w pełni adekwatne do obecnego stanu prawnego, jako że były zawierane w sytuacji, gdy ówczesne organy administracji państwowej występowały w roli organów prowadzących szkoły i placówki. Obecnie prowadzenie większości publicznych szkół i placówek przeszło do kompetencji jednostek samorządu terytorialnego, które nie są stroną wymienionych powyżej porozumień. Aktualne brzmienie art. 4 ust. 1 KN przewiduje zawieranie odrębnych porozumień przez odpowiednie organy jednostek samorządu terytorialnego z organami właściwego szczebla związków zawodowych zrzeszających nauczycieli.

W przypadku gdy nie doszło do zawarcia takiego porozumienia, współdziałanie organów jednostki samorządu terytorialnego z organizacjami związkowymi odpowiedniego szczebla odbywa się na podstawie przepisów ustawy o związkach zawodowych oraz innych przepisów szczególnych regulujących formy tego współdziałania.

2. W związku z ustalonym przez ustawodawcę w treści art. 4 ust. 2 KN nakazem uzgadniania aktów wykonawczych do tej ustawy ze związkami zawodowymi zrzeszającymi nauczycieli powstała wątpliwość co do znaczenia użytego w tym przepisie określenia „podlegają uzgodnieniu”. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 17 marca 1998 r., U 23/97, OTK 1998, nr 2, poz. 11, rozpatrując wniosek Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” o zbadanie zgodności rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 marca 1997 r. w sprawie wynagradzania nauczycieli (Dz. U. Nr 29, poz. 160 z późn. zm.) z Konstytucją RP oraz Karty Nauczyciela, rozstrzygnął, że „art. 4 ust. 2 Karty Nauczyciela nie przewiduje wydania rozporządzenia Ministra wspólnie ze związkami zawodowymi ani nie uzależnia jego wydania od ich zgody”. Przepis ten dotyczy z pewnością współuczestnictwa związków zawodowych w procesie tworzenia prawa, a użyty w nim termin „uzgodnienie” ma oznaczać, zgodnie z jego sensem językowym, czynność polegającą na „doprowadzeniu do braku rozbieżności”, „ujednolicaniu” czy też „harmonizowaniu” (w znaczeniu „wzajemnego dostosowania”). Ustawodawca, konstruując tę formę współuczestnictwa związków zawodowych w procesie tworzenia prawa, kładzie nacisk nie na efekt uzgodnienia w postaci osiągnięcia zgody, lecz raczej na fakt uzgadniania, na sam proces dochodzenia do tej zgody,

ujednolicania czy też wzajemnego dostosowywania (harmonizowania) swoich stanowisk. Świadczy o tym poprzedzenie rozważanego pojęcia słowem „podlegają”. Oznacza to nałożenie na Ministra Edukacji Narodowej przede wszystkim obowiązku poddania treści aktów wykonawczych do ustawy procedurze uzgodnieniowej celem wypracowania wspólnego stanowiska. W efekcie Trybunał Konstytucyjny uznał, że skoro zaskarżone rozporządzenie zostało poddane procedurze uzgodnieniowej, w trakcie której nie tylko związki zawodowe miały możliwość wyrażenia opinii o projekcie rozporządzenia, lecz także prowadzone były z nimi negocjacje zmierzające do osiągnięcia możliwie pełnego uwzględnienia ich wniosków, to wymienione rozporządzenie jest zgodne z art. 4 ust. 2 KN oraz Konstytucją RP.

Powyższe orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wskazuje również kierunek interpretacji analogicznego zwrotu „podlega uzgodnieniu”, użytego w art. 30 ust. 6a KN w odniesieniu do formy współdziałania organu jednostki samorządu terytorialnego ze związkami zawodowymi zrzeszającymi nauczycieli, odbywającego się przy corocznym ustalaniu regulaminu określającego wysokość stawek dodatków, szczegółowe warunki obliczania i wypłacania wynagrodzenia za godziny nadwymiarowe i godziny doraźnych zastępstw oraz wysokość i warunki wypłacania nagród i innych świadczeń wynikających ze stosunku pracy.

3. W przeszłości związki zawodowe niejednokrotnie ogłaszały wstąpienie w spór zbiorowy z rządem lub ministrem właściwym do spraw oświaty i wychowania, żądając podjęcia postępowania określonego w przepisach ustawy o rozwiązywaniu sporów zbiorowych. Jednak w świetle ustawy o rozwiązywaniu sporów zbiorowych ani Rada Ministrów, ani minister nie mogą uzyskać statusu strony sporu zbiorowego. Zgodnie z jego ustawową definicją, spór może być prowadzony jedynie pomiędzy pracownikami a pracodawcą. Konflikt, w którym stroną miałby być podmiot inny niż pracodawca, nie jest sporem zbiorowym, o którym mowa w ustawie o rozwiązywaniu sporów zbiorowych, a zatem nie znajdują w tym przypadku zastosowania procedury ustalone w tej ustawie. Artykuł 1 u.r.s.z. określa, że spór zbiorowy pracowników z pracodawcą lub pracodawcami może dotyczyć warunków pracy, płac lub świadczeń socjalnych oraz praw

i wolności związkowych pracowników lub innych grup, którym przysługuje prawo zrzeszania się w związkach zawodowych. Pracodawcami w myśl art. 5 u.r.s.z. są podmioty określone w art. 3 k.p. Przepis ten, do którego odsyła ustawa o rozwiązywaniu sporów zbiorowych, określa, że pracodawcą jest jednostka organizacyjna, choćby nie posiadała osobowości prawnej, a także osoba fizyczna, jeżeli zatrudnia pracowników. Określenie „pracodawca”, użyte w ustawie o rozwiązywaniu sporów zbiorowych, nie obejmuje zatem swoim zakresem organów administracji publicznej. Nie można ich także uznać za organizacje pracodawców, ponieważ to pojęcie ma również swój ustawowo oznaczony sens.

W kwestii, czy naczelny organ administracji rządowej może stać się stroną sporu zbiorowego, wypowiedział się Trybunał Konstytucyjny w orzeczeniu z dnia 24 lutego 1997 r., K 19/96, OTK 1997, nr 1, poz. 6. Badając zgodność art. 5 u.r.s.z. z przepisami konstytucyjnymi, Trybunał Konstytucyjny uznał, że powołany przepis „w zakresie, w jakim przyjęto w nim pojęcie pracodawcy, nie przewiduje udziału ministra resortowego lub przewodniczącego zarządu gminy [...] [w sporze zbiorowym – przyp. aut.] jako, odrębnej od bezpośredniego pracodawcy, strony sporu zbiorowego dotyczącego pracowników zatrudnionych w państwowych lub samorządowych jednostkach sfery budżetowej [...]”.

Trybunał Konstytucyjny uznał za fakt bezsporny, że pracodawcą dla pracowników zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych stanowiących część administracji rządowej lub samorządowej (w jednostkach sfery budżetowej) są jednostki organizacyjne reprezentowane przez ich kierowników. Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego stroną sporu zbiorowego może stać się tylko konkretny („bezpośredni”) pracodawca, natomiast państwo (Rada Ministrów, właściwy minister) lub jednostka samorządu terytorialnego (przewodniczący zarządu gminy) mogą być określani jedynie mianem „pracodawcy pośredniego”, co wyłącza ich z zakresu pojęciowego art. 3 k.p., a w konsekwencji również art. 5 u.r.s.z. Ponadto w omawianym orzeczeniu Trybunał jednoznacznie stwierdził, że „na gruncie wyraźnych sformułowań art. 5 u.r.s.z. oraz art. 3 k.p. – nie jest możliwe dokonanie takiej wykładni tych przepisów, by uznać ministrów (przewodniczących zarządów gmin) za »bezpośrednich pracodawców«,

a więc włączyć ich w charakterze strony do sporu zbiorowego”. Trybunał Konstytucyjny podkreślił jeszcze, że „rozwiązanie ustanowione w art. 5 u.r.s.z. zostało przyjęte świadomie i było wyrazem dążenia ustawodawcy do uwolnienia naczelných i centralnych organów państwowych, a także władz samorządowych od bezpośredniego udziału w rozwiązywaniu sporów powstających w podporządkowanych jednostkach”.

4. W art. 4 ust. 2 KN jako akty wykonawcze podlegające uzgodnieniu ze związkami zawodowymi zrzeszającymi nauczycieli wymienione zostały jedynie rozporządzenia i zarządzenia. Literalne brzmienie tego przepisu nie może jednak być interpretowane tak, że każda inna forma aktu wykonawczego nie jest objęta tym uzgodnieniem. Wymieniony przepis nie uwzględnia bowiem faktu utworzenia jednostek samorządu terytorialnego, których organy zostały wyposażone między innymi w kompetencje prawotwórcze, realizowane przez stanowienie aktów prawa miejscowego (uchwał) w przypadkach, gdy przepisy szczególne przewidują dla tych organów stosowne upoważnienie. Przykładowo art. 30 ust. 6 KN upoważnia organy stanowiące jednostek samorządu terytorialnego prowadzących szkoły do określania wysokości i warunków wypłacania niektórych składników wynagrodzenia nauczycieli (np. dodatków), a także szczegółowego sposobu obliczania wynagrodzenia za godziny ponadwymiarowe oraz za godziny doraźnych zastępstw. Zapis ten w przypadku gminy należy rozumieć jako upoważnienie do wydania przepisów gminnych, o których mowa w art. 40 ust. 1 u.s.g., powszechnie obowiązujących na obszarze gminy przez to, że odnoszą się do wszystkich szkół gminnych i zatrudnionych w nich nauczycieli. Stąd też, pomimo że ustawodawca dla oznaczenia formy wydawanego aktu użył w art. 30 ust. 6 KN określenia „regulamin”, należy uznać, że chodzi w tym przypadku o akt prawa miejscowego, a nie o regulamin w znaczeniu art. 772 § 4 k.p. Zatem projekt aktu normatywnego przewidzianego w powyżej wymienionym przepisie Karty Nauczyciela wymaga zaopiniowania przez właściwą instancję związku zawodowego w trybie art. 19 ust. 2 u.z.z., a nie zgody zakładowej organizacji związkowej, o której mowa w art. 772 § 4 k.p. Takie też stanowisko zajęł Naczelny Sąd Administracyjny w Warszawie w wyroku z dnia 20 marca 2001 r., II SA 109/01, LEX nr 54557. Trzeba wprawdzie zauważyć, że orzecznictwo sądu w tej kwestii jest niejednolite. We wcześniejszym

wyroku NSA w Warszawie z dnia 2 lutego 2001 r., II SA 3057/00, LEX nr 55013, oraz orzeczeniach niektórych jego ośrodków zamiejscowych pojawił się odmienny pogląd, jednak budzi on zasadnicze zastrzeżenia co do prawidłowości takiej wykładni w świetle art. 30 ust. 6 KN, przepisów ustawy o związkach zawodowych, ustawy o samorządzie gminnym oraz kodeksu pracy.

5. W wyroku z dnia 8 lutego 2006 r., II SA/Go 620/05, Dz. Urz. Lubus. Nr 48, poz. 1112, Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gorzowie Wielkopolskim wskazał sposób postępowania w sprawie uzgodnienia regulaminu wynagradzania ze związkami zawodowymi zrzeszającymi nauczycieli w sytuacji, gdy na terenie danej jednostki samorządu terytorialnego nie działa żaden taki związek i żaden z nauczycieli nie należy do związku. Wojewódzki Sąd Administracyjny wywiódł z treści art. 4 ust. 2 KN, że „w wypadku nieutworzenia związków zawodowych na danym szczelbu, uzgodnienie danego projektu aktu prawnego [projektu regulaminu wynagradzania nauczycieli ze związkami zawodowymi – przyp. aut.] winno nastąpić wedle przepisów ustawy [...] o związkach zawodowych”.

Art. 5. (uchylony).

Artykuł 5 zawierał w pierwotnym brzmieniu upoważnienie dla Ministra Edukacji Narodowej do rozciągnięcia przepisów Karty Nauczyciela lub niektórych jej postanowień na określone grupy pracowników innych niż wymienieni w art. 1 KN, wykonujących pracę pedagogiczną i wychowawczą. Obecnie, w rezultacie nowelizacji z dnia 18 lutego 2000 r., pełny zakres podmiotowy stosowania Karty Nauczyciela został zawarty w jej art. 1 i objął większość grup pracowników uprzednio korzystających z niektórych przepisów Karty Nauczyciela w oparciu o rozporządzenia wydane przez Ministra Edukacji Narodowej na podstawie delegacji zawartych w art. 5 KN. Natomiast pracownicy nieuwzględnieni w nowym brzmieniu art. 1 KN, w myśl art. 6 noweli z dnia 18 lutego 2000 r., zachowują dotychczasowe uprawnienia do czasu rozwiązania lub wygaśnięcia ich stosunków pracy (zob. teza 2 komentarza do art. 1), pod warunkiem że dane uprawnienie jest nadal przewidziane w Karcie Nauczyciela.

ROZDZIAŁ 2

Obowiązki nauczycieli

Art. 6. [Obowiązki nauczyciela]

Nauczyciel obowiązany jest:

- 1) rzetelnie realizować zadania związane z powierzonym mu stanowiskiem oraz podstawowymi funkcjami szkoły: dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą, w tym zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę;
- 2) wspierać każdego ucznia w jego rozwoju;
- 3) dążyć do pełni własnego rozwoju osobowego;
- 4) kształcić i wychowywać młodzież w umiłowaniu Ojczyzny, w poszanowaniu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, w atmosferze wolności sumienia i szacunku dla każdego człowieka;
- 5) dbać o kształtowanie u uczniów postaw moralnych i obywatelskich zgodnie z ideą demokracji, pokoju i przyjaźni między ludźmi różnych narodów, ras i światopoglądów.

Przepis ten zawiera katalog podstawowych obowiązków nauczyciela. Pomimo ogólnych sformułowań, mających w pewnym stopniu charakter klauzul generalnych, stanowi on jednak punkt odniesienia przede wszystkim w procesie ustalania oceny pracy nauczyciela. Uchybienie obowiązkom określonym w art. 6 KN jest w przypadku nauczycieli mianowanych i dyplomowanych zagrożone odpowiedzialnością dyscyplinarną

(zob. art. 75 ust. 1 KN). Aktualne brzmienie art. 6 KN zostało ustalone w nowelizacji dokonanej nowelą z dnia 25 lipca 2008 r. W wyroku z dnia 11 września 2013 r., III APo 3/13, LEX nr 1366058, Sąd Apelacyjny w Białymstoku przyjął, że naruszenie przez dyrektora szkoły przepisów dotyczących organizacji i przeprowadzania egzaminów poprawkowych, w szczególności poprzez powołanie komisji na egzamin poprawkowy w ustnej formie zamiast zarządzeniem dyrektora szkoły, na telefonicznym upoważnieniu wicedyrektora do zastępowania dyrektora jako przewodniczącego komisji, nieusprawiedliwionej nieobecności na egzaminie, przeprowadzeniu egzaminu w jednej sali, a nie w dwóch, stanowi naruszenie obowiązków nauczyciela, o których mowa w art. 6 KN, uzasadniające odpowiedzialność dyscyplinarną nauczyciela.

Art. 6a. [Ocena pracy nauczyciela]

1. Praca nauczyciela, z wyjątkiem pracy nauczyciela stażysty, podlega ocenie. Ocena pracy nauczyciela może być dokonana w każdym czasie, nie wcześniej jednak niż po upływie roku od dokonania oceny poprzedniej lub oceny dorobku zawodowego, o której mowa w art. 9c ust. 6, z inicjatywy dyrektora szkoły lub na wniosek:

- 1) nauczyciela;
- 2) organu sprawującego nadzór pedagogiczny;
- 3) organu prowadzącego szkołę;
- 4) rady szkoły;
- 5) rady rodziców.

2. Dyrektor szkoły jest obowiązany dokonać oceny pracy nauczyciela w okresie nie dłuższym niż 3 miesiące od dnia złożenia wniosku, z zastrzeżeniem terminu określonego w ust. 1.

3. (uchylony).

4. Ocena pracy nauczyciela ma charakter opisowy i jest zakończona stwierdzeniem uogólniającym:

- 1) ocena wyróżniająca;
- 2) ocena dobra;
- 3) ocena negatywna.

5. Oceny pracy nauczyciela dokonuje dyrektor szkoły, który przy jej dokonywaniu może zasięgnąć opinii samorządu uczniowskiego.

6. Oceny pracy dyrektora szkoły oraz nauczyciela, któremu czasowo powierzono pełnienie obowiązków dyrektora szkoły, dokonuje organ prowadzący szkołę w porozumieniu z organem sprawującym nadzór pedagogiczny.

6.¹ Oceny pracy dyrektora szkoły oraz nauczyciela, któremu czasowo powierzono pełnienie obowiązków dyrektora szkoły, dokonuje organ sprawujący nadzór pedagogiczny w porozumieniu z organem prowadzącym szkołę, a w przypadku gdy organ prowadzący szkołę jest jednocześnie organem sprawującym nadzór pedagogiczny – oceny dokonuje ten organ.

7. Organ, o którym mowa w ust. 6, dokonuje oceny pracy dyrektora szkoły po zasięgnięciu opinii rady szkoły i zakładowych organizacji związkowych działających w tej szkole. Przy ocenie pracy dyrektora przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio.

8. Ocenę pracy ustala się po zapoznaniu nauczyciela z jej projektem oraz wysłuchaniu jego uwag i zastrzeżeń.

9. Od ustalonej oceny pracy, w terminie 14 dni od dnia jej doręczenia, przysługuje:

- 1) nauczycielowi – prawo wniesienia odwołania, za pośrednictwem dyrektora szkoły, do organu sprawującego nadzór pedagogiczny nad szkołą;
- 2) dyrektorowi szkoły oraz nauczycielowi, któremu czasowo powierzono pełnienie obowiązków dyrektora szkoły – prawo złożenia wniosku o ponowne ustalenie oceny jego pracy do organu, który tę ocenę ustalił.

10. Organ, o którym mowa w ust. 9, powołuje w celu rozpatrzenia odwołania lub wniosku zespół oceniający. Od oceny dokonanej przez zespół oceniający nie przysługuje odwołanie.

11. (*uchylony*).

12. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, a w stosunku do nauczycieli szkół artystycznych, zakładów poprawczych, schronisk dla nieletnich odpowiednio – minister właściwy do spraw kultury

¹ Art. 6a ust. 6 zmieniony przez art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 23 czerwca 2016 r. (Dz. U. poz. 1010) zmieniającej nin. ustawę z dniem 1 stycznia 2017 r.

i ochrony dziedzictwa narodowego oraz Minister Sprawiedliwości, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw oświaty i wychowania, określa, w drodze rozporządzeń, kryteria i tryb dokonywania oceny pracy nauczyciela, tryb postępowania odwoławczego oraz skład i sposób powoływania zespołu oceniającego, mając na uwadze zapewnienie odpowiedniego poziomu wykonywania pracy przez nauczyciela.

13. Praca nauczyciela zatrudnionego w przedszkolu, placówce lub szkole, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 2, podlega ocenie w każdym czasie na jego wniosek, a także z inicjatywy dyrektora lub na wniosek organu prowadzącego. Praca nauczyciela, któremu powierzono stanowisko dyrektora w przedszkolu, placówce lub szkole, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 2, podlega ocenie na jego wniosek lub na wniosek organu prowadzącego. W przypadku gdy dyrektorem przedszkola, placówki lub szkoły jest osoba nieposiadająca kwalifikacji pedagogicznych, oceny pracy nauczycieli dokonuje nauczyciel upoważniony przez organ prowadzący. Przepisy ust. 4–10 i 12 stosuje się odpowiednio.

1. Praca nauczyciela jest oceniana w dwojakim trybie: „zwykłej” oceny, na podstawie art. 6a KN stosowanej wobec wszystkich nauczycieli, oraz oceny dorobku zawodowego, dokonywanej na podstawie art. 9c ust. 6 KN w stosunku do nauczycieli ubiegających się o uzyskanie wyższego stopnia awansu zawodowego. W przypadku tej pierwszej obecnie obowiązujące przepisy nie przewidują dokonywania obowiązkowej oceny w sztywno ustalonych okresach. Zasadą jest natomiast ocenianie nauczyciela na wniosek uprawnionego podmiotu lub z inicjatywy dyrektora szkoły.

Lista podmiotów uprawnionych do wnioskowania o dokonanie oceny pracy nauczyciela jest obszerna. Przede wszystkim powyższe prawo służy samemu zainteresowanemu, a oprócz tego: radzie szkoły, radzie rodziców, organowi prowadzącemu szkołę i organowi nadzoru pedagogicznego. Rada pedagogiczna nie jest organem uprawnionym do składania wniosku o dokonanie oceny pracy nauczyciela. Jeżeli jednak w danej szkole nie została powołana rada szkoły, jej zadania – zgodnie z art. 52 ust. 2 u.s.o.

– wykonuje rada pedagogiczna. Dotyczy to w tym przypadku również prawa wnioskowania o dokonanie oceny pracy nauczyciela.

Oceny pracy w trybie art. 6a KN nie dokonuje się w odniesieniu do nauczycieli stażystów. W ich przypadku ocenie podlega dorobek zawodowy osiągnięty w okresie stażu. Dokonuje jej dyrektor szkoły po zapoznaniu się z projektem oceny opracowanym przez opiekuna stażu oraz po zasięgnięciu opinii rady rodziców. Ustawodawca bardzo wyraźnie rozgraniczył obydwa postępowania oceniałące, jednak o ile w przypadku oceny pracy w trybie art. 6a KN zasady i tryb jej dokonywania zostały wręcz drobiazgowo określone w samej ustawie oraz akcie wykonawczym, o tyle zasady oceny dorobku zawodowego na podstawie art. 9c ust. 6–11 KN wydają się zbyt ogólnie sformułowane, a ponadto brakuje upoważnienia do uregulowania bardziej szczegółowych spraw z tego zakresu w akcie wykonawczym.

Ocena pracy nauczyciela jest określana w formie opisowej, podsumowanej stwierdzeniem uogólniającym według skali wskazanej w art. 6a ust. 4 KN. Skala oceny pracy została znacznie zawężona w wyniku noweli z dnia 18 lutego 2000 r. Przed wejściem w życie tej nowelizacji skala oceny była pięciostopniowa: ocena szczególnie wyróżniająca, wyróżniająca, dobra, zadowalająca, negatywna.

2. Co prawda, ocena pracy nauczyciela może być dokonana w każdym czasie, jednak w celu zapobieżenia zbyt częstemu ocenianiu, mogącemu się wówczas przerodzić wręcz w środek represyjny, w ustawie wprowadzono swego rodzaju okres ochronny, przed upływem którego niedopuszczalne jest dokonanie ponownej oceny. Wynosi on co najmniej rok od poprzedniej oceny lub oceny dorobku zawodowego nauczyciela dokonanej w ramach postępowania o uzyskanie stopnia awansu zawodowego.

Ustawodawca w art. 6a ust. 1 KN potraktował równorzędnie ocenę pracy i ocenę dorobku zawodowego, zapewne ze względu na pokrywanie się ich przedmiotu. Dlatego też w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 października 2009 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać osoba zajmująca stanowisko dyrektora oraz inne stanowisko

kierownicze w poszczególnych typach publicznych szkół i rodzajach publicznych placówek (Dz. U. Nr 184, poz. 1436 z późn. zm.), od kandydata na stanowisko dyrektora szkoły wymaga się posiadania co najmniej dobrej oceny pracy uzyskanej w okresie pięciu lat bezpośrednio przed powierzeniem stanowiska dyrektora albo też pozytywnej oceny dorobku zawodowego uzyskanej w okresie roku bezpośrednio przed przystąpieniem do konkursu.

Ocena pracy nauczyciela (dyrektora szkoły) powinna być dokonana w okresie nie dłuższym niż trzy miesiące od złożenia wniosku przez uprawniony podmiot. Naczelny Sąd Administracyjny w Warszawie w wyroku z dnia 17 czerwca 2015 r., I OSK 528/15, LEX nr 1794938, wskazał, że przekroczenie przez organ prowadzący szkołę tego terminu nie stanowi naruszenia procedury oceny pracy dyrektora. Termin ten ma pełnić rolę środka dyscyplinującego i tym samym zapewnić sprawność działania organu dokonującego oceny pracy. Samo naruszenie tego terminu automatycznie nie stwarza żadnych konsekwencji, chociażby w postaci obowiązku powtórzenia całej procedury oceny. Jednak nie bez znaczenia pozostają tu ustalenia faktyczne danej sprawy, tj. przyczyny, z powodu których nastąpiło przekroczenie owego terminu.

3. Organem właściwym do dokonania oceny pracy nauczyciela jest dyrektor szkoły. W przypadku gdy dyrektorem jest osoba nieposiadająca kwalifikacji pedagogicznych (przepisy art. 36 ust. 2 i 2a u.s.o. taką możliwość dopuszczają), dokonuje ona oceny w porozumieniu z nauczycielem zajmującym inne stanowisko kierownicze w szkole, który w tym przypadku sprawuje nadzór pedagogiczny.

Kwestia ustalenia organu uprawnionego do dokonywania oceny pracy dyrektora szkoły może natomiast stanowić doskonały przykład stałego konkurowania pomiędzy administracją rządową a organami samorządu terytorialnego o decydujący wpływ na ocenianie działalności dyrektora szkoły. Kompetencje te w przeszłości zmieniały się wielokrotnie. Przez długi czas decydująca rola w procesie oceny pracy dyrektora była zastrzeżona dla organów nadzoru pedagogicznego. W 2000 r., w lutowej nowelizacji Karty Nauczyciela, przekazano ją jednak organom prowadzącym

szkoły, czyli praktycznie organom jednostek samorządu terytorialnego. Administracja rządowa odzyskała jednak główną rolę w procesie oceny pracy dyrektora już rok później – w kolejnej zmianie Karty Nauczyciela, dokonanej w noweli z dnia 23 sierpnia 2001 r. Stan ten utrzymywał się aż do 2009 r., kiedy to zmiana Karty Nauczyciela dokonana nowelą z dnia 19 marca 2009 r. przywróciła wiodącą rolę organu prowadzącego szkołę w procedurze ustalania oceny pracy jej dyrektora. Od 22 kwietnia 2009 r. (tj. od dnia wejścia w życie noweli z dnia 19 marca 2009 r.) zgodnie z art. 6a ust. 6 KN oceny pracy dyrektora szkoły dokonywał organ prowadzący szkołę w porozumieniu z organem sprawującym nadzór pedagogiczny. Stan ten będzie utrzymywał się do dnia 1 stycznia 2017 r., tj. do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 23 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1010), która ponownie wiodącą rolę w procesie oceny pracy dyrektora szkoły powierza organom sprawującym nadzór pedagogiczny nad szkołami. Zatem od dnia 1 stycznia 2017 r. ocena ta będzie ustalana przez kuratora oświaty (ministra sprawującego nadzór pedagogiczny nad szkołą) w porozumieniu z organem prowadzącym szkołę. Wymóg dokonania oceny pracy dyrektora przez obydwa wymienione organy „w porozumieniu” oznacza w praktyce konieczność uzyskania zgody pomiędzy nimi co do ostatecznej oceny. Wcześniej każdy z tych organów ustalał oddzielnie ocenę częściową wykonywania przez dyrektora zadań, których nadzorowanie pozostaje w gestii danego organu. Brak zgody pomiędzy organem prowadzącym szkołę i organem nadzoru pedagogicznego co do wysokości oceny uniemożliwia zakończenie procedury oceniania pracy dyrektora. Zapis o ustalaniu oceny „w porozumieniu” ma bardzo istotne znaczenie. Oznacza bowiem, że ustawodawca każdorazowo (niezależnie od tego, któremu organowi w danym momencie przyznawano kompetencję do wydania opinii końcowej) przewidywał ścisłe współdziałanie obu organów: prowadzącego i nadzoru pedagogicznego. Współdziałanie to polega na wydaniu przez każdy z organów oceny częściowej, a następnie na ich podstawie na wydaniu wspólnej oceny końcowej. Przyjęcie takiej zasady oznacza, że w razie zaistnienia rozbieżnych stanowisk obu organów nie jest możliwe skuteczne zakończenie oceny pracy dyrektora (zob. wyrok WSA w Poznaniu z dnia 31 stycznia 2013 r., IV SA/Po 1041/12, LEX nr 1274831).

W przypadku szkół prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego oceny pracy dyrektora od dnia 1 stycznia 2017 r. będzie dokonywał kurator oświaty w porozumieniu odpowiednio: z wójtem, burmistrzem, prezydentem miasta, starostą lub marszałkiem województwa (zob. art. 91d pkt 3 KN).

W związku ze wspomnianą zmianą kompetencji do ustalania oceny dyrektora szkoły może powstać pytanie o sposób postępowania w okresie przejściowym, w sytuacji gdy postępowanie w sprawie oceny pracy dyrektora szkoły zostanie wszczęte i nie zakończy się przed dniem 1 stycznia 2017 r. Wspomniana nowelizacja z dnia 23 czerwca 2016 r. zawiera w art. 28 przepis przejściowy, zgodnie z którym do postępowań dotyczących oceny pracy dyrektora szkoły oraz oceny pracy nauczyciela, któremu czasowo powierzono pełnienie obowiązków dyrektora, wszczętych i niezakończonych przed dniem 1 stycznia 2017 r., stosuje się przepisy dotychczasowe. Zgodnie z art. 6a ust. 7 KN, przed dokonaniem oceny pracy dyrektora szkoły obligatoryjne jest zasięgnięcie opinii rady szkoły oraz opinii zakładowych organizacji związkowych działających w tej szkole. Opinie te powinny być wyrażone na piśmie. Trzeba w tym miejscu zwrócić uwagę na fakt, że ustawodawca podkreślił, iż właściwą do wyrażenia opinii w procesie ustalania oceny pracy dyrektora jest zakładowa organizacja związkowa „działająca w szkole”. W przypadku gdy regulacje statutowe danego związku zawodowego przewidują wykonywanie zadań organizacji zakładowej przez organizację międzyzakładową, ta ostatnia będzie uprawniona do wyrażenia opinii o dyrektorzem szkoły, jeżeli „działa w szkole”, tj. ma w niej swoich członków (art. 34 u.z.z.). O ocenie pracy dyrektora szkoły piszemy również w tezie 9.

Dyrektor szkoły przed dokonaniem oceny pracy nauczyciela może ponadto (ale nie musi) zasięgnąć opinii samorządu uczniowskiego. Należy przypomnieć, że przed wejściem w życie noweli z dnia 18 lutego 2000 r. zasięgnięcie opinii samorządu uczniowskiego było obligatoryjne.

Przed ostatecznym ustaleniem oceny pracy nauczyciela dyrektor szkoły jest obowiązany natomiast zapoznać nauczyciela z projektem oceny oraz wysłuchać jego uwag i zastrzeżeń (art. 6a ust. 8 KN).

4. Oceniany nauczyciel lub dyrektor szkoły może od ustalonej oceny pracy wnieść odwołanie. W przypadku nauczyciela jest to odwołanie do organu nadzoru pedagogicznego składane w terminie 14 dni od doręczenia oceny, za pośrednictwem dyrektora szkoły.

Dyrektorowi z kolei przysługuje nie odwołanie składane do organu wyższego stopnia, lecz wniosek o ponowne ustalenie oceny pracy, składany bezpośrednio do organu, który ustalił ocenę. Wniosek ten jest zatem środkiem pozbawionym cechy dewolutywności (składa się go bowiem do tego samego organu, który ustalił ocenę w pierwszej instancji), jednak niweluje to w pewnym stopniu fakt, że wymieniony organ nie rozpatruje wniosku samodzielnie, ale powołuje w tym celu zespół oceniający i właśnie ten zespół rozpatruje wniosek i dokonuje ponownej oceny (ustala nową ocenę lub podtrzymuje poprzednią). Ocena ustalona przez zespół jest ostateczna, tj. nie przysługuje od niej odwołanie. Skład zespołu oceniającego określają akty wykonawcze wymienione w tezie 5.

5. Na podstawie upoważnienia zawartego w art. 6a ust. 12 KN wydane zostały następujące akty wykonawcze:
 - 1) rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 grudnia 2012 r. w sprawie kryteriów i trybu dokonywania oceny pracy nauczyciela, trybu postępowania odwoławczego oraz składu i sposobu powoływania zespołu oceniającego (Dz. U. poz. 1538);
 - 2) rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 27 czerwca 2013 r. w sprawie kryteriów i trybu dokonywania oceny pracy nauczycieli szkół artystycznych, trybu postępowania odwoławczego oraz składu i sposobu powoływania zespołu oceniającego (Dz. U. poz. 819);
 - 3) rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 września 2013 r. w sprawie kryteriów i trybu dokonywania oceny pracy nauczycieli zakładów poprawczych, schronisk dla nieletnich oraz rodzinnych ośrodków diagnostyczno-konsultacyjnych, trybu postępowania odwoławczego oraz składu i sposobu powoływania zespołu oceniającego (Dz. U. poz. 1327 z późn. zm.).
6. Ocena pracy nauczyciela jest wpisywana do karty oceny pracy, której wzór określają wskazane wyżej rozporządzenia. Przy dokonywaniu

oceny pracy nauczyciela obowiązuje zasada pisemności, poczynając od wniosku o dokonanie oceny, przez powiadomienie nauczyciela o terminie oceny, sporządzenie jej projektu, aż do wypełnienia karty oceny pracy. Na piśmie również powinny być formułowane wszelkie opinie na temat pracy nauczyciela wyrażane przez uprawnione podmioty w toku ustalania oceny.

7. Istotną nowością wprowadzoną nowelą z dnia 18 lutego 2000 r. jest umożliwienie uzyskiwania oceny pracy przez nauczycieli oraz dyrektorów niepublicznych przedszkoli i placówek oraz szkół niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych, a także przedszkoli, szkół i placówek publicznych prowadzonych przez osoby fizyczne lub osoby prawne inne niż jednostki samorządu terytorialnego. Zgodnie z art. 6a ust. 13 KN oceny tej dokonuje się na wniosek zainteresowanego nauczyciela lub organu prowadzącego albo z inicjatywy dyrektora szkoły, z odpowiednim zastosowaniem przepisów Karty Nauczyciela oraz rozporządzeń wykonawczych dotyczących oceny pracy nauczycieli szkół publicznych. W przypadku dyrektora szkoły niepublicznej o ustalenie oceny jego pracy może wnioskować sam dyrektor lub organ prowadzący szkołę. Organem ustalającym ocenę pracy nauczyciela jest dyrektor szkoły (jeżeli dyrektor nie jest nauczycielem, to oceny dokonuje nauczyciel upoważniony do tego przez organ prowadzący szkołę), a dyrektora szkoły – organ nadzoru pedagogicznego w porozumieniu z organem prowadzącym. Trzeba zwrócić uwagę na to, że przy dokonywaniu oceny pracy tej grupy nauczycieli nie stosuje się przepisu art. 6a ust. 1 KN, określającego czas, jaki musi upłynąć od ostatniej oceny. Zatem ocena pracy nauczyciela szkoły niepublicznej albo szkoły publicznej prowadzonej przez osobę prawną lub fizyczną może być dokonana w każdym czasie na wniosek nauczyciela lub organu prowadzącego szkołę albo z inicjatywy dyrektora szkoły, niezależnie od tego, kiedy dokonano poprzedniej oceny.
8. Zasady dotyczące oceniania nauczycieli stosuje się odpowiednio do ustalania oceny pracy nauczycieli religii, z tym że organ upoważniony do dokonania oceny jest obowiązany uwzględnić ocenę merytoryczną pracy nauczyciela religii ustaloną przez właściwą władzę kościelną.

9. Ocenę pracy dyrektora szkoły ustala się z uwzględnieniem ocen częściowych ustalanych przez organ prowadzący szkołę i organ nadzoru pedagogicznego, przy czym oceny częściowej w zakresie:
- 1) realizacji zadań wymienionych w art. 4 i 39 ust. 1 pkt 2 i 7 u.s.o. oraz w art. 7 ust. 2 pkt 1 i art. 42 ust. 2 KN – dokonuje organ nadzoru pedagogicznego;
 - 2) realizacji zadań wymienionych w art. 39 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 u.s.o. oraz w art. 7 ust. 2 pkt 5 KN – dokonuje organ prowadzący szkołę;
 - 3) realizacji zadań wymienionych w art. 39 ust. 1 pkt 1, 3, 4 i 6 u.s.o. i w art. 6 oraz 7 ust. 2 pkt 2–4 KN – dokonuje organ nadzoru pedagogicznego w porozumieniu z organem prowadzącym szkołę, jeżeli organ prowadzący szkołę nie sprawuje nadzoru pedagogicznego.

Organ prowadzący szkołę ocenia samodzielnie pracę dyrektora szkoły w zakresie:

- 1) dysponowania środkami określonymi w planie finansowym szkoły oraz ich prawidłowego wykorzystywania;
- 2) organizowania administracyjnej, finansowej i gospodarczej obsługi szkoły;
- 3) wykonywania zadań kierownika zakładu pracy;
- 4) zapewniania odpowiednich warunków organizacyjnych do realizacji zadań dydaktycznych i opiekuńczo-wychowawczych.

Organ nadzoru pedagogicznego samodzielnie dokonuje oceny pracy dyrektora szkoły w zakresie:

- 1) sprawowanego przez dyrektora nadzoru pedagogicznego;
- 2) współdziałania ze szkołami wyższymi w organizacji praktyk pedagogicznych;
- 3) dydaktycznego i wychowawczego poziomu szkoły;
- 4) zapewniania nauczycielom pomocy w realizacji ich zadań oraz ich doskonaleniu zawodowym.

Wspólnej ocenie obydwu organów podlega:

- 1) kierowanie działalnością szkoły i reprezentowanie jej na zewnątrz;
- 2) sprawowanie opieki nad uczniami oraz tworzenie im warunków harmonijnego rozwoju psychofizycznego;

- 3) realizowanie przez dyrektora szkoły obowiązków nauczyciela określonych w art. 6 KN;
- 4) realizacja uchwał rady pedagogicznej i rady szkoły, mających stanowiący charakter;
- 5) tworzenie warunków do rozwijania samorządnej i samodzielnej pracy uczniów i wychowanków;
- 6) przestrzeganie przepisów dotyczących oceny pracy nauczycieli;
- 7) wykonywanie innych zadań wynikających z przepisów szczególnych.

Podstawą oceny pracy dyrektora szkoły powinny być uwagi i spostrzeżenia osób sprawujących w imieniu organu prowadzącego nadzór ogólny nad szkołą oraz spostrzeżenia wizytatora nadzorującego szkołę.

Ponowna ocena pracy dyrektora szkoły, ustalana przez zespół oceniający, jest w istocie rozstrzygnięciem co do istoty sprawy w trybie odwoławczym, a więc konsumuje niejako ocenę pierwotną ze wszystkimi jej elementami (ocenami częściowymi). Za takim wnioskiem przemawia wykładnia celowościowa przepisu art. 6a ust. 9 KN – ma on na celu umożliwienie ocenianemu poszukiwanie w specjalnym trybie realnej, a więc kompleksowej, możliwości ponownego rozstrzygnięcia swojej sprawy (wyrok WSA w Bydgoszczy z dnia 2 kwietnia 2015 r., II SA/Bd 1424/14, LEX nr 1851960).

10. Uzyskanie negatywnej oceny pracy w trybie określonym w art. 6a KN stanowi podstawę rozwiązania stosunku pracy z nauczycielem zatrudnionym na podstawie mianowania bądź umowy o pracę na czas nieokreślony z końcem miesiąca, w którym upływa trzymiesięczne wypowiedzenie, licząc od otrzymania przez nauczyciela negatywnej oceny pracy (art. 23 ust. 1 pkt 5 i art. 23 ust. 2 pkt 5 oraz art. 27 ust. 3 KN). Pomimo że od ustalonej oceny pracy nauczyciel nie może odwoływać się do sądu pracy, ocena ta może jednak zostać poddana kontroli sądu, jeżeli jest przyczyną rozwiązania stosunku pracy. W wyroku z dnia 29 czerwca 2000 r., I PKN 710/99, OSNP 2002, nr 1, poz. 6, Sąd Najwyższy uznał, że „sąd pracy rozpatrujący powództwo nauczyciela o przywrócenie do pracy kontroluje prawidłowość i rzetelność negatywnej oceny pracy nauczyciela zatrudnionego na czas nieokreślony jako przesłanki rozwiązania umowy o pracę na podstawie art. 23 ust. 1 pkt 5 w zw. z art. 6a i 27 ust. 3 ustawy [...] Karta

Nauczyciela”. Podobnie Sąd Najwyższy orzekł we wcześniejszym wyroku z dnia 9 grudnia 1998 r., I PKN 500/98, OSNP 2000, nr 3, poz. 106.

11. Prawny charakter postępowania dotyczącego ustalenia oceny pracy nauczyciela stał się między innymi przedmiotem oceny WSA w Warszawie, który w wyroku z dnia 7 grudnia 2005 r., II SA/Wa 1535/05, LEX nr 187387, stwierdził, że „ocena pracy nauczyciela nie jest dokonywana w ramach postępowania administracyjnego i nie przybiera procesowej formy decyzji. Czynności dokonywane przez kierownika rodzinnego ośrodka diagnostyczno-konsultacyjnego w ramach procedury oceniania pracy psychologa, należy traktować jako działania pracodawcy w stosunku do pracownika w ramach przyznanych mu uprawnień. Znana prawu pracy czynność oceniania ma zatem charakter wewnętrznego postępowania pracodawcy”.
12. W wyroku WSA w Warszawie z dnia 29 października 2007 r., I SA/Wa 1410/07, LEX nr 418989, sąd podkreślił, że wymogi, o których mowa w art. 6a ust. 7 i 8 KN, powinny odnosić się tylko do końcowej oceny pracy zawierającej stwierdzenie uogólniające, sporządzonej na karcie oceny pracy, od której przysługuje dyrektorowi wniosek o ponowne ustalenie jego oceny (art. 6a ust. 9 pkt 2 i ust. 10 KN). Dokonanie oceny częściowej przez organ prowadzący szkołę jest bowiem jednym ze wstępnych stadiów procesu oceniania dyrektora szkoły przez organ sprawujący nadzór pedagogiczny, poprzedzającym czynności, o których mowa w art. 6a ust. 7 i 8 KN.

Natomiast WSA w Kielcach w wyroku z dnia 2 października 2008 r., II SA/Ke 490/08, LEX nr 519096, przypomniał, że organ prowadzący szkołę nie posiada kompetencji do samodzielnego, z całkowitym pominięciem udziału organu nadzoru pedagogicznego, przeprowadzenia oceny pracy dyrektora szkoły.

13. W wyroku z dnia 23 kwietnia 2013 r., II SAB/Kr 31/13, LEX nr 1326070, WSA w Krakowie rozstrzygnął, że informacja o tym, ilu nauczycieli zostało ocenionych przez dyrektora szkoły oraz jakie otrzymali oceny (bez ujawniania imion i nazwisk poszczególnych nauczycieli), jest informacją publiczną, o której mowa w art. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 2058).

Art. 7. [Dyrektor szkoły]

1. Szkołą kieruje dyrektor, który jest jej przedstawicielem na zewnątrz, przełożonym służbowym wszystkich pracowników szkoły, przewodniczącym rady pedagogicznej. Dyrektor sprawuje opiekę nad dziećmi i młodzieżą uczącą się w szkole.

2. Dyrektor szkoły odpowiedzialny jest w szczególności za:

- 1) dydaktyczny i wychowawczy poziom szkoły;**
- 2) realizację zadań zgodnie z uchwałami rady pedagogicznej i rady szkoły, podjętymi w ramach ich kompetencji stanowiących, oraz zarządzeniami organów nadzorujących szkołę;**
- 3) tworzenie warunków do rozwijania samorządnej i samodzielnej pracy uczniów i wychowanków;**
- 4) zapewnienie pomocy nauczycielom w realizacji ich zadań i ich doskonaleniu zawodowym;**
- 5) zapewnienie w miarę możliwości odpowiednich warunków organizacyjnych do realizacji zadań dydaktycznych i opiekuńczo-wychowawczych;**
- 6) zapewnienie bezpieczeństwa uczniom i nauczycielom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę.**

3. (uchylony).

1. Zadania dyrektora szkoły zostały określone w dwóch odrębnych regulacjach ustawowych: Karcie Nauczyciela oraz ustawie o systemie oświaty. Omawiany art. 7 ust. 2 KN wymienia jedynie taksatywnie obszary, za które odpowiada dyrektor. W wyliczeniu tym nie wskazano, co prawda, wprost podstawowego zadania dyrektora, jakim jest sprawowanie nadzoru pedagogicznego nad nauczycielami zatrudnionymi w szkole, jednak zadanie to wynika z art. 35 ust. 4 oraz art. 39 ust. 1 pkt 2 u.s.o. Ponadto w art. 39 ust. 1 u.s.o. wskazano, że dyrektor szkoły w szczególności:

- 1) kieruje działalnością szkoły oraz reprezentuje ją na zewnątrz;**
- 2) sprawuje opiekę nad uczniami oraz stwarza warunki harmonijnego rozwoju psychofizycznego przez aktywne działania prozdrowotne;**
- 3) realizuje uchwały rady szkoły lub placówki oraz rady pedagogicznej, podjęte w ramach ich kompetencji stanowiących;**

- 4) dysponuje środkami określonymi w planie finansowym szkoły, zaopiniowanym przez radę szkoły, oraz ponosi odpowiedzialność za ich prawidłowe wykorzystanie, a także może organizować administracyjną, finansową i gospodarczą obsługę szkoły;
- 5) wykonuje inne zadania wynikające z przepisów szczególnych;
- 6) współdziała ze szkołami wyższymi w organizacji praktyk pedagogicznych;
- 7) wykonuje zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom i nauczycielom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę lub placówkę;
- 8) stwarza warunki do działania w szkole lub placówce: wolontariuszy, stowarzyszeń i innych organizacji, w szczególności organizacji harcerskich, których celem statutowym jest działalność wychowawcza lub rozszerzanie i wzbogacanie form działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkoły lub placówki;
- 9) odpowiada za realizację zadań wynikających z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

Wiele szczegółowych zadań dyrektora szkoły określają również przepisy wykonawcze do wymienionych powyżej ustaw.

Kompetencje dyrektora szkoły zasadniczo można zgrupować następująco:

- 1) kompetencje w zakresie nadzoru pedagogicznego;
- 2) kompetencje w zakresie zarządzania i kierowania pracą szkoły;
- 3) kompetencje związane z wykonywaniem czynności w sferze prawa pracy wobec pracowników szkoły;
- 4) kompetencje w zakresie awansu zawodowego nauczycieli;
- 5) inne kompetencje związane z działalnością dydaktyczno-wychowawczą i opiekuńczą szkoły.

W zakresie nadzoru pedagogicznego dyrektor szkoły:

- 1) sprawuje nadzór pedagogiczny nad pracą nauczycieli oraz innych pracowników pedagogicznych zatrudnionych w szkole (art. 35 ust. 4 u.s.o.);
- 2) realizuje zalecenia, uwagi i wnioski organu sprawującego nadzór pedagogiczny nad szkołą oraz powiadamia ten organ o wykonaniu zaleceń, uwag i wniosków (art. 33 ust. 6 u.s.o.);

- 3) przedstawia radzie pedagogicznej co najmniej dwa razy w roku ogólne wnioski wynikające ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego oraz informacje o działalności szkoły (art. 40 ust. 7 u.s.o.);
- 4) wstrzymuje wykonanie uchwały rady pedagogicznej niezgodne z przepisami prawa (art. 41 ust. 3 u.s.o.);
- 5) dokonuje oceny pracy nauczycieli (art. 6a ust. 1 KN).

W zakresie zarządzania i kierowania pracą szkoły dyrektor szkoły w szczególności:

- 1) zapewnia, w miarę możliwości, odpowiednie warunki organizacyjne do realizacji zadań dydaktycznych i opiekuńczo-wychowawczych (art. 7 ust. 2 pkt 5 KN);
- 2) dysponuje środkami określonymi w planie finansowym szkoły i ponosi odpowiedzialność za ich prawidłowe wykorzystanie (art. 39 ust. 1 pkt 5 u.s.o.);
- 3) organizuje administracyjną, finansową i gospodarczą działalność szkoły;
- 4) wyraża zgodę na podjęcie w szkole działalności przez stowarzyszenia i inne organizacje – z wyjątkiem organizacji politycznych (art. 56 ust. 2 u.s.o.).

W zakresie prawa pracy dyrektor wykonuje między innymi następujące czynności:

- 1) zatrudnia i zwalnia nauczycieli oraz innych pracowników szkoły (art. 39 ust. 3 u.s.o.);
- 2) przyznaje nagrody oraz wymierza kary porządkowe pracownikom szkoły;
- 3) występuje, po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej i rady szkoły, o przyznanie pracownikom szkoły odznaczeń, nagród i innych wyróżnień;
- 4) zapewnia nauczycielom pomoc w realizacji ich zadań oraz doskonaleniu zawodowym (art. 7 ust. 2 pkt 4 KN);
- 5) powierza stanowisko wicedyrektora oraz inne stanowiska kierownicze w szkole, a także odwołuje z nich (art. 37 ust. 1 u.s.o.).

W zakresie awansu zawodowego nauczycieli dyrektor szkoły:

- 1) nadaje nauczycielowi stopień nauczyciela kontraktowego lub odmawia nadania tego stopnia (art. 9b ust. 4 pkt 1 i ust. 6 KN);

- 2) może skrócić okres stażu nauczycielowi ubiegającemu się o stopień nauczyciela mianowanego (art. 9c ust. 2 KN oraz art. 7 ust. 4 pkt 1 noweli z dnia 18 lutego 2000 r.);
- 3) zatwierdza plan rozwoju zawodowego nauczyciela w okresie stażu i przyjmuje sprawozdanie z realizacji planu (art. 9c ust. 3 KN);
- 4) przydziela opiekuna stażu nauczycielowi ubiegającemu się o stopień nauczyciela kontraktowego lub nauczyciela mianowanego (art. 9c ust. 4 KN);
- 5) ustala ocenę dorobku zawodowego nauczyciela za okres stażu (art. 9c ust. 6 KN);
- 6) wyraża zgodę na odbycie przez nauczyciela dodatkowego stażu (art. 9c ust. 11 i art. 9g ust. 8 KN);
- 7) powołuje komisję kwalifikacyjną dla nauczycieli ubiegających się o awans na stopień nauczyciela kontraktowego i pełni funkcję jej przewodniczącego (art. 9g ust. 1 KN);
- 8) uczestniczy w komisji egzaminacyjnej i komisji kwalifikacyjnej (art. 9g ust. 2 i 3 KN);
- 9) prowadzi rejestr zaświadczeń wydanych przez komisję kwalifikacyjną dla nauczycieli ubiegających się o awans na stopień nauczyciela kontraktowego (art. 9g ust. 9 KN).

Pozostałe kompetencje dyrektora szkoły obejmują w szczególności:

- 1) podejmowanie decyzji o skreśleniu ucznia z listy uczniów (art. 39 ust. 2 u.s.o.);
- 2) podejmowanie decyzji w sprawach wcześniejszego przyjęcia dziecka do szkoły i odroczenia obowiązku szkolnego (art. 16 ust. 2 i 4 u.s.o.), a także udzielanie zezwolenia na spełnianie przez dziecko obowiązku szkolnego i obowiązku nauki poza szkołą oraz określanie warunków spełniania obowiązku w tej formie (art. 16 ust. 8 u.s.o.);
- 3) kontrolowanie spełniania obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego (dyrektorzy szkół podstawowych) oraz spełniania obowiązku szkolnego (dyrektorzy szkół podstawowych i gimnazjów) przez dzieci zamieszkałe w obwodzie szkoły (art. 14b ust. 2 i art. 19 ust. 1 u.s.o.);
- 4) udzielanie zezwolenia na realizowanie przez ucznia indywidualnego programu lub toku nauki oraz wyznaczanie uczniowi nauczyciela-opiekuna (art. 66 ust. 1 u.s.o.);

- 5) tworzenie warunków do rozwijania samorządnej i samodzielnej pracy uczniów i wychowanków (art. 7 ust. 2 pkt 3 KN).
2. Istotną sferą działalności dyrektora szkoły są zadania wykonywane w sprawach z zakresu prawa pracy. Przepis art. 39 ust. 3 u.s.o. określa dyrektora jako kierownika zakładu pracy dla zatrudnionych w szkole nauczycieli i pracowników niebędących nauczycielami. Aktualnie na gruncie przepisów kodeksu pracy pojęcie kierownika zakładu pracy nie występuje. Zatem w świetle konstrukcji zawartej w art. 3 oraz 31 § 1 k.p. pracodawcą nauczycieli jest szkoła, natomiast jej dyrektor jest osobą upoważnioną z mocy prawa do dokonywania za pracodawcę czynności w sprawach z zakresu prawa pracy.
3. Obowiązujące przepisy nie dają wójtowi, burmistrzowi, prezydentowi miasta lub zarządowi powiatu albo województwa prawa do przejmowania kompetencji pracodawcy i decydowania w sprawach związanych z zatrudnianiem pracowników w prowadzonych szkołach i placówkach oświatowych. W wyroku z dnia 12 maja 2000 r., II SA 143/00, Pr. Pr. 2000, nr 7, s. 40, Naczelny Sąd Administracyjny w Warszawie orzekł, że „uchwała zarządu gminy zakazująca kierownikom gminnych jednostek organizacyjnych zatrudniania bez jego zgody emerytów i rencistów jest bezprawna”. W uzasadnieniu wyroku Naczelny Sąd Administracyjny stwierdził między innymi, że zarząd gminy nie może wkraczać w stosunki pomiędzy pracodawcą a pracownikiem danej jednostki. Świadczy o tym chociażby regulacja zawarta w art. 30 ust. 2 pkt 5 u.s.g., która wyraźnie wskazuje, że „ustawodawca ograniczył wpływ zarządu na dobór osobowy jednostki organizacyjnej gminy jedynie do osoby kierownika tej jednostki”. Ponadto Naczelny Sąd Administracyjny podkreślił, że podjęcie takiej uchwały narusza art. 65 ust. 1 Konstytucji RP, w myśl którego każdemu zapewnia się wolność wyboru i wykonywania zawodu oraz wyboru miejsca pracy. Wyjątki od tej zasady może określać ustawa. „Powoływanie się [przez zarząd gminy – przyp. aut.] na prowadzenie polityki pełnego zatrudnienia, który to obowiązek wynika z art. 65 ust. 5 Konstytucji RP, nie stanowi wyjątku od regulacji przewidzianej w ust. 1 tego artykułu. Polityka ta bowiem powinna być realizowana metodami zgodnymi z prawem”. Naruszenie art. 65 ust. 1 Konstytucji RP przez podjęcie takiej uchwały,

zdaniem sądu, stanowiło przejaw dyskryminacji ze względu na wiek. Należy również dodać, że ustalenie wspomnianego zakazu narusza także art. 10 § 1 k.p., zgodnie z którym każdy ma prawo do swobodnie wybranej pracy. Nikomu, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie, nie można zabronić wykonywania zawodu. „Zasada ta nie oznacza ani roszczenia, ani obowiązku przyjęcia danej osoby do pracy. Oznacza ona jednak swobodę wyboru osób spełniających warunki oznaczone prawem. Warunki te muszą więc wynikać z prawa – i to rzędu ustawy”. Zdaniem Naczelnego Sądu Administracyjnego, „ograniczeń w tym zakresie nie mogą stanowić uchwały organu wykonawczego [...]”, a więc tym bardziej ustalenia organów gminy niesporządzone w formie przewidzianej przepisami prawa. Ani Karta Nauczyciela, ani ustawa o systemie oświaty nie przewidują dla organu prowadzącego kompetencji do określania kryteriów i wymagań, na podstawie których pracownicy będą zatrudniani przez dyrektora szkoły (zob. rozstrzygnięcie nadzorcze Wojewody Dolnośląskiego z dnia 17 grudnia 2013 r., NK-N.4131.154.19.2013.JW1, Dz. Urz. Dolno. 2013 r. poz. 6518).

Z kolei w wyroku z dnia 9 maja 1995 r., SA/Rz 901/95, OwSS 1996, nr 1, poz. 7, Naczelny Sąd Administracyjny w Rzeszowie stwierdził, że „zarząd gminy jest uprawnionym organem gminy do zatrudniania dyrektora szkoły gminnej i realizowania innych uprawnień związanych z tym stosunkiem pracy, m.in. udzielania dyrektorowi urlopu bezpłatnego”. Natomiast Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie w wyroku z dnia 7 grudnia 2009 r., II SA/Wa 1094/09, LEX nr 583116, zwrócił uwagę na fakt, że burmistrz miasta i gminy jest przełożonym dyrektora szkoły, nie jest natomiast zwierzchnikiem pracowników zatrudnionych w takiej szkole, w tym również nauczycieli. Burmistrz ma zatem niewątpliwie prawo dostępu do danych osobowych dyrektora szkoły, będąc jego zwierzchnikiem, nie ma natomiast prawa do przetwarzania danych nauczycieli w niej zatrudnionych.

W doktrynie słusznie podnosi się, że organ prowadzący szkołę nie może rozwiązać stosunku pracy z nauczycielem odwołanym z funkcji dyrektora, gdyż nie jest jego pracodawcą. Uprawnienia te ma dyrektor szkoły jako kierownik zakładu pracy dla zatrudnionych w szkole lub placówce